

ДОРОГА

~~III 37~~

Ч. 2

Л Ю Т Е Н Ь

Р. VII.

Сліди...

1944

Handwritten notes:
Mrs. S. J. D.
D. P. S. M.
837

ХОРОБРЕ СЕРЦЕ

олодом і смутком віє нам зимовий день; а ночі такі темні, без світла і такі довгі... Наш будень вкритий чорною хмарою воєнної гуртовини, що й вірити важко, що за нею ясне сонце майбутнього. Йде війна вже п'ятий рік. Скільки горя принесла вона й скільки труднощів, небезпек і невигод доведеться пережити нам ще, поки зійде сонце щасливого миру. Чим раз менше щасливих усмішок на лицах людей і кудись дівається радість життя.

У такий час у слабі серця силою вливається зневіра й безнадійність. Чимало тепер таких сердець. Але це саме слабі серця.

У той же час ми хочемо поклонитися хороброму серцю людини.

Сімдесят три роки тому почало воно битись у грудях Лесі Українки. А опісля, ціле життя своє, від ранньої юности, воно страждало, як рідко яке, і боролось незломно, хоч надії на перемогу йому не було. Не декілька літ світової війни, а довгі роки терпіння у важкій недужі судились хороброму серцю слабій жінки.

Для Лесі Українки — невилічимо хворої — надії на життя не було. А проте хто більш, як вона, був гідний жити і життям радіти? Хто більш, як вона, розумів усі прояви життя, зглибив умом своїм та серцем і полюбив цілою істотою? Кохала вона життя і все в ньому: людину, з усіма її поривами й пристрастями, і природу чарівну українську, повну краси й лісових таємниць і, над усе, свій нарід, що в нього „хоч він кайданами прикутий до землі“, — „вогонь Титана ще не згас“.

У дарі життю, природі, коханому народові принесла чудову пісню свою. Але за свою любов не дістала від життя нагороди — долі. Життя покинуло її самій собі.

Вона розуміє це; вже дитиною знає, що їй „лишилась тільки надія одна“. Але згодом розум каже їй, що й надії на здоров'я і життя для неї немає, і чорні думи налягають

на душу. Може попала б у зневіру, як тисячі інших. Та сторожі в неї стояло її хоробре серце. Воно каже їй зяв проти всякого розуму: я буду „...без надії таки сподіватись буду жити! Геть думи сумні!“ І хоробре серце казало боротись за своє життя. Воно додавало сил їти в Крим, у Кавказ, у Італію чи гарячий Єгипет, щоб шукати здоров'я. А коли інколи й вихопилась думка, що її „забрав радісна весна“, то серце кричало: „Ні, не забула!“ і вч її тишитись весною, що тільки гіллям яблунь і вітром і пташок у вікно їй заглядала, коли вона хвора й самотня жала.

„Весни такої не було й не буде,
Як та була, що за вікном цвіла“ („Давня пісн

Завдяки йому, тому серцю хороброму, мужнішому, у тисячі мужчин, — слаба жінка була сильна, як криця. Сил духом і могутня волею. Сама в обіймах смерті, — ген слова свого запалювала живих і сильних палким бажанням жити, боротись і за волю вмирати.

Як поетка, стоїть Леся Українка на вершинах. Сього в роковини народин, поклонімся в Ній — людині з робрим серцем!

Бо може ніколи не залежало стільки від хоробрости дець, як саме в наш твердий час. Постава одиниці й нар така, яке серце в них. Тільки хоробре серце дати може перетривати, вірити в майбутнє й незломно стояти на ст. Тільки воно дасть силу жити, змагатись і життям радіти, як дало поетці силу тридцять літ боротись з невилічимою недугою і не животіти, а жити глибоким життям духа і рити перлини мистецтва.

І наш юнацький закон наказує зберегти в найтрудніших умовах життя хоробрість серця, все бути доброю гадкою й рити в успіх, не піддаватись хвилими настроєм, не падати в гнів чи відчай, бути відважним у житті і завжди гідним усміхом стрічати життя. То і наш закон — уміти шитись весною, що тільки за вікном, а інколи —

„ — крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні“.

Тому поклонімся хороброму серцю, що б'ється в грудях молодих!

Я. М'ЯТКА.

НАПЕВНО

О, дні мої, пружної сили повні!
Ви — мов бруньки надійні, весняні!
Не погасайте ж вдосвіта, безмовні,
У цій безсердній, нищівній війні!

О, задуми відважні і вогнисті
В жаркім горнілі юного чола!
Виходьте в світ! Лунайте, промовисті!
Мов гимн життю на всю зневагу зла!

О, ви, роки майбутні, приманливі!...
Чи ж де душа є, що не прагне вас?!
Напружено в щоденному пориві
Пломінних діл бажая в кожен час!

Та ... де ж знаття, яке те „завтра“ буде:
Під посвист куль, під гуд залізних птиць
Із півночі зловісно віє грудень,
Аж терпне кров!... Щоб дух не впав хоч ниць!

Лише, он, сонце! — Тільки сонце ревно
Всміхається, моргає з-поза хмар! —
Ах!... Розумію, сонце! — Так! Напевно
Весна розірве гать навальних мар!

І рушиться, забуриться в потузі
Бурлийний струм! Розжариться земля!
Збрататься із вільним вітром друзі!
І світ обійме знов Весна — моя!

Б. НИЖАНКІВСЬКИЙ.

ХВАЛА ЖИТТЮ

О серце, серце, вірою пречисте,
Співай цю пісню, що в бою співають!
Життя бо наше кров'ю променисте!
О краю, краю, мій вогненний краю!

Ми жити й жити хочемо уперті!
Гриміть гармати — перемог фанфари!
Устане день — нещадний виклик смерті,
І сонця блиск, мов землетрус, ударить!

О пісне, пісне, вічна, неспокійна!
Зривайся, серце, полум'ям багате!
Життя бо наше родиться у війнах,
Життя натхненне, бистре і крилате!

* * *

Не положиш руки на холодне чолі,
Бо дороги в димах і пориті.
Рідне місто згоріло і рідне село,
Де ти ходиш в задимленій світлі.

Я далеко, далеко від тебе тепер,
Лиш думками з тобою, мій брате.
Та твій образ ясний довгий час не затер,
Він горить, щоб до смерті тривати.

Пам'ятай, що я там, прикипів до землі,
Кожний клатик позначую кров'ю.
Хоч у місті я жив, а ти зріс на селі,
Однією ми рівні любов'ю.

ВІДРОДЖЕНЕЦЬКА ПІСНЯ

Слова А. Курдидика, музика Івана Соневицького.

Andante, maestoso

mf До те-бе іде-мо рідний наш на-ро-де тве-ре-зих ли-ца-
За-ку-ли ду-ха нам важкі кай-да-ни і бо-лі нам, на-

f mf
рід ко-ли ри-ди ми бди-вем го-лі рол-ли і мо-ло-ди,
ли ми хмелю тми до-ве ми-чар-сько рве похмілля п'яне

f *Редолен*
кто хо-го час-но-твий до нас хо-ди! Вставайте в ла-ви
вне-ре-мо-у тве-ре-зих ли-ца-

espressivo
кто живий і юний ми хо-ві зріднем прапо-ри вго-ру
Вно-во-ру.

ру За правду во-лю щастя й до-лю
Вно-во-ру.

rosso allargando ff
де Від-ро-дже-нець-кий мо-ло-де-лий рух

До Тебе йдемо, рідний наш Народе,
верезих лицарів нові ряди,
ми багнем долі, сили і свободи.
Хто хоче щастя, той до нас ходи!

Закули духа нам в важкі кайдани
І в очі нам налили хмелю тми.
Нове лицарство рве похмілля п'яне
До перемогу твердо йдемо ми!

Ставайте в лави, хто живий і юний,
Ми нові здіймем прапори вгору
За правду, волю, щастя й долю
Відродженецький, молодечий рух.

Ставайте в лави, хто живий і юний,
Ми нові здіймем прапори вгору
За правду, волю, щастя й долю
Відродженецький, молодечий рух.

ЛЕОНІД ПОЛТАВА.

ПРОРОЧІ СЛОВА

...Над лугом, в тихому селі
Ми будували світлу хату.
Вже відлітали журавлі,
І осінь мокра, кострубата
Ходила тихо. Вже ліси
Бездимним полум'ям горіли.
Тополь високі чорні стріли
Бреніли в полі. Голоси
Співучих птахів давно замовкли.
Ходив землею пізній жовтень,
Німії, суворий володар
Дощів, туманів і примар.
Та що майстрам дощі, негоди,
Коли іще не критий дах,
Коли не ми, а щещ вода
В кімнатах, бризкаючи, ходить!
Сокири грають, а тріски
Летять довкола жовтим листям.
Пила вгризається із свистом
У потемнілі колодки.
Шершенки, тонкі і стрімкі,
Шугають швидко, ніби щуки.
Які в майстрів умілі руки,
Удари зміряні які!
Я був тоді на все цікавий,
Любив веселий праці дзвін.
І ще любив я майстра. Він
Був бородатий, величавий.
Під чблом різьбленим, ясним
Темніли в нього журні очі.
Та був він бавитись охочий
Зі мною — хлопчиком малим.
Він все умів, до всього вмів
Жорсткаві руки прикладав,
І я радів, як він казав:
— Іде, іде, мій хлопче, діло! —
Хто він? Як звати? — я не знаю.
І доля більш не привела
Його до тихого села, —
А жаль! Від краю і до краю
Ходив я згодом, та таких —
Людей хороших і простих
У цьому замкненому світі
Так мало довелось зустріти...

Був дощовитий, сірий ранок.
Дарма, що сонце десь цвіло,
Лякаючись багна й туману,
Не йшло на вулиці село.
На мене грамали удома:
— Куди ти ходиш і за чим?! —
Та я, ховаючися з цим,
Ішов провідувать знайомих
Будівників. (Признатись вам,
Цікавивсь менше я будинком).
Ось — Новоселівка. Он там —
Уже й сокири дзвонять дзвінко.
„Добрідень“ — кидаю майстрам.
А вже мене найстарший кличе:
— „Ходім, маленький чоловіче,
Пора вже дім оглянуть нам“ —
От ми йдемо по сходах мокрих
У коридор і до кімнат.
Тут пахне стружка, лине охри
І ніжних маків аромат.
Та раптом — посковзнулись ноги
(Забувши майстра осторогу
Я необачно й швидко йшов),
Схитнулась дошка, ніби човен,
І я упав, об гострий стовп
Чоло розкравши до крові.
Мов каруселя, вся кімната
Враз закружляла. Ні, мені
Вона, немов у дивнім сні,
Здалась напружена, крилата.
Схилившись майстер і промовив
Слова ласкаві, золоті:
— „Ти ще нераз впадеш в житті,
І знов устанеш, підеш знову.
Вставай, мій хлопче!... — Я тоді
Не зрозумів цих слів глибоких.

Красва конференція окружних референтів молоді у Львові

В днях 28—31 грудня м. р. відбулася у Львові чотириденна конференція окружних референтів молоді, що на ній виголошено низку рефератів та обговорено ряд актуальних виховних питань. Скликав конференцію Відділ опіки над молоддю і родиною УЦК. Містимо з неї поодинокі картинки.

Вівторок, 28 грудня, 9 год. ранку. Заля Літературно-Мистецького Клубу заповнюється делегатами округ та делегатур Галичини, Лемківщини та Холмщини. Прибув навіть делегат УДК з Варшави. Входять запрошені гості: між ними проф. С. Левицький, проф. О. Тисовський, представники преси та передові ВСУМ-у. Хтось плеснув у долоні: Увага! Всі присутні встають з своїх місць. До залу нарад входить голова Львівського Відділу УЦК. д-р К. Паньківський. Йому назустріч виходить керманіч Відділу опіки над молоддю проф. З. Зелений та складає короткий звіт.

...Нашим гаслом, — говорить, відкриваючи конференцію, проф. З. Зелений, — є не рекляма, а тиха, корисна праця, що має на меті виховати свідому своїх завдань молоду українську людину. Ми хочемо виховати новий тип юнака-громадянина...

Проф. Зелений передає голос д-рові К. Паньківському. ...Ми сьогодні, — говорить заступник Провідника, — з гордістю дивимось на те, що вже зроблене, та з вірою глядімо в майбутнє. Молодь — наше майбутнє! У праці над куванням цього майбутнього ми не сміємо зневірюватися, не сміємо спочивати. Ми мусимо усвідомити собі, що праця, яку ведемо, корисна, що шлях, яким ідемо, правильний, що робота, яку провадимо, глибоко ідейна. Це праця наша і для нас! Етап, що на ньому стоїмо в сучасну пору, це не мета, а тільки шлях до мети. Ми здаємо собі справу з відповідальності, що її несемо перед тими, які прийдуть по нас і для яких ми є тільки фундаментом...

Вівторок, 28 грудня, 3 год. попол.

Домівка львівського ВСУМ-у. Стіни прибрані, кімнати у зразковому порядку. Ще ніколи не було в цих залах стільки поважних гостей. Тут звичайно збираються гуртки молоді ВСУМ-у на сходини і свої заняття чи в неділю на гри і забави. І цим разом відбуваються у кожній залі сходини гуртків — але на них дивляться гості з цілої Галичини — окружні референти молоді. Членів конференції поділено на три групи, відповідно до заінтересувань і вони прислухують-

Підвівсь. З чола по бороді
Збігала кров вишневим соком.
Та плакати якимось перед ним
Було незручно. Я всміхнувся
І знов до мене повернувся
Бадьорий настрої. Ніби дим,
Зійшли швидкі дитячі сльози.
(Уранці так після морозу
Зіходить паморозь ясна,
Година, дві — і знов весна).
Я руку взяв його. І ми
Пішли, як перше, оглядати
Недобудовані кімнати...

Піднятий дужими крильми
В житті я лину неупинно.
І все пригадую дитинство,
І той будинок, і село,
Де, ще маленького, звело
Мене мов химерне небо
З людьми, що вірили у себе,
Що знали світ, і що дитя
Учили розуміть життя.
І в час, як бурі чорний гнів
Мене підхопить невблаганно,
Несе і крутить, як в тумані
Осіній лист серед ланів, —
Я бачу майстра мудрі очі
І згадую слова пророці.

Берлін, 1943.

ся до сходин новиків, юначок і юнаків. Деякі, зацікавлені цим практичним показом, переходять з кімнати до кімнати щоб заізнатися з усіма трьома характерами занять.

Найвеселіше і найголосніше у залі, де пробігають сходини дівчаток-новичок. Діти зовсім не збентежені великою кількістю старших, свобідно і весело провадять свої цікаві гри під проводом „сестрички” — інструкторки. Ось на дівці розсіпані каштани і „сестричка” пояснює гру зручності. Дівчатка мають рівночасно схопити якнайбільше каштанів, а їх боронить одна з них. Сміх переливається, діти цілою душею у забаві — а несподівані глядачі з зацікавленням слікують за грами. А там діти сідають коло і „сестричка” починає казку. Ми виходимо навшпиньках, щоб не перешкодити, і заглядаємо до юнаків. Там іде поважна розмова про тему гігієни щоденного життя. Хлопці трохи збентежені великою кількістю слухачів, отягаються з говоренням і ніяк можуть здобутися на повну свободу. Але ось зі залі, де відбуваються сходини юначок, притягає нас бадьора пісня і переходимо туди. Чорнява, гарна гурткова закінчила коротку гутірку й дала наказ дівчатам співати гімн ВСУМ-у, що са тепер входить в життя. І в просторій залі задзвеніла бадьора молодеча пісня:

... Ми ростем, ми надія народу
Ми потомки лицарських батьків...

Середа, 29 грудня, 9 год. ранку.

Заля кол. „Сокола-Батька”. На стінах та на середній залі — спортове приладдя. Учасники конференції придивляються до зразкової лекції руханки, що її веде проф. Г. Гудочок.

Професор схиляється і рисує крейдою риску на долоні. — Зайчий скок! Один за одним скачуть молоді учні, членів тіловиховного гуртка. Скоки, перескоки, козли... Деякі небезпечно влітають у печні. Ось-ось, здається, котрийсь вивихне руку чи ногу.

— Нехай вони змалку гартують усі свої м'язи та прищепляють до небезпек! — говорить професор...

Четвер, 30 грудня, 9 год. ранку.

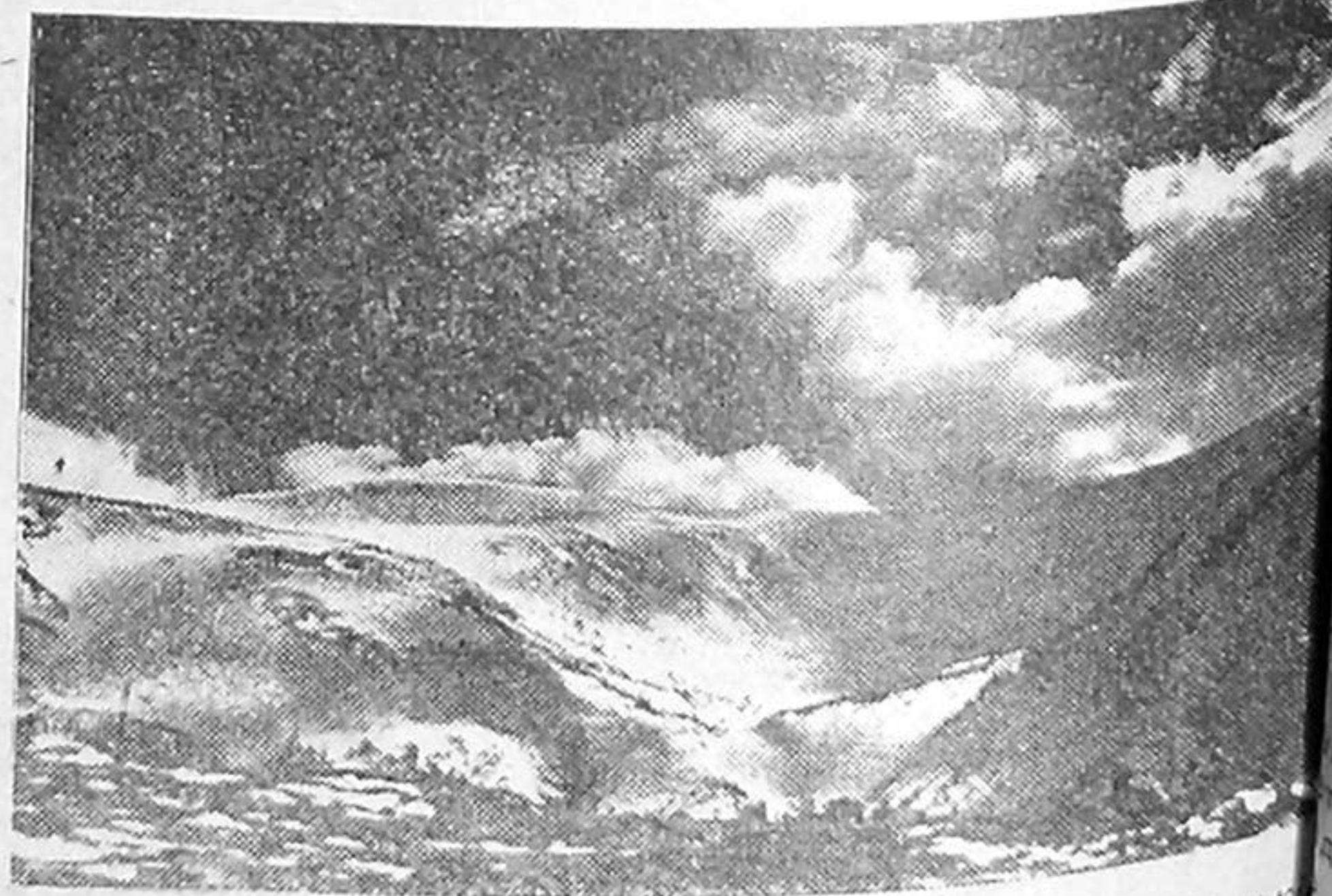
Крізь відчинену браму табору УСБ в'їздить велике вантажне авто, на ньому учасники конференції. На бампері сидить юнак з крісом. Юнаки саме при праці: копають під фундаменти, прочищують терен, носять і возять цеглу. Ще три місяці тому була тут гола площа, а ось тепер в'їздить: скрізь зарисовані фундаменти, стирчать півготові дівлі!...

На обрії окутані мрякою радієві вежі, маячать силівери Святоюрського храму, Високого Замку, Піскової гори... Такий відомий і такий дорогий образ нашого улюбленого горілого Льва! Дивись на нього й розумієш: праця, що її виконують юнаки, — це справді служба Батьківщині!...

П'ятниця, 31 грудня. Наради конференції добігають кінця. На залу входить Провідник УЦК. проф. В. Кубійович. Вітаючи З'їзд, він говорить:

...Справа молоді — це одна з найважливіших справ. Буде наше майбутнє, яка буде молодь. Тому й нема нічого нашим зусиллям та нашій праці у цій ділянці. Зміст нашої праці висловлений у двох словах: Бог і Батьківщина!...

Лунають бадьорі слова національного гімну, зміцнюють віру у велике майбутнє.

Світл. В. Паньківський

червоної крові

О воле, що нема їй перепон,
Що суходіл і море перекрає!
Чи чуєш ти, як темна буря грає?

Ю. Клен, „Каравели“

Поетизування легенди „раси сильних рук і міцних серць, орських бродяг, переможців, будівничих у пустелях“, хоч не нове, але завжди надитиме нас, сучасників твердої доби ремог над просторінню. Ми можемо захоплюватись сенсентальністю Квітчиної „Сердешної Оксани“, нас може зводити людяність Марка Вовчка, обурюватиме нас людська справедливість, коли читаємо Франкове „На дні“, любимо сподійні вірші О. Олеса, „енгармонійність“ раннього Тини, „синяву“ романтичних етюдів Хвильового, але, справді ж, не затремтить нам серце, чи не заб'ється сильніш, коли ємо такі прості, але такі могутні слова:

Чуєш, все затопило
від носа до керми корабля,
вперше смерть перед нами...
Так умираємо ми...

Так скупо описує один автор смерть на заблуканій шку в далеких морях, смерть мужню, без зітхань і зойків. Читайте вірші Ю. Липи. Це перший співець української колонізаторів. Читайте його „Суворість“. Прості, невисшені слова, проста мова простої людини, вояка, робітника-раїнців в „шлезьких шахтах, у канадійських фермах“, людиповнокровної, живої, що не метикує, а діє. Скаже хтось — логізм, непоетичний біологізм людини-звіра, що, заціпивши би, бореться за існування, розштовхує інших міцними лікми, перемагає або гине. Але ні:

...що значить мені п'ять тисяч?
Я можу за мрію заплатити.
Я кину якора в Патерностер
в моєму останньому порті...

Так каже „людина червоної крові“, світовий моряк-наець, вояк чужоземної легії в пустелі, український здобичк-емігрант у джунглях європейських великоміст. „Мрія“ — що визначає його впертий змаг за життя. І не лиш п'ятьма сьачами, заробленими горбом, важкою працею, але й життям овий він заплатити за мрію. Бо чи ж є краще поєднання ад: вищий ідеал людини живої як Жизнь (ота повта життя, як її називає по староукраїнськи Ю. Липа) і Мрія?

Таке письменство, що дбає про викриття людини, спрагне-Жизні і Мрії, називають де-не-де „письменством червоної ви“. Це є та література, що насичує людську душу радістю життя, жадобою активності, що пробуджує в людині, прианій і виніжнілій цивілізацією, давні героїчні пристрасті: ту до влади, фанатизм національної місії, гарячку пригод, дощі з приналежности до власної непереможної раси.

Може це тільки один бік життя людини, може це ду-ість одностороння, може література з своїми традиційними ами гуманізму й засадами лиш зворушувати і викликувати ні почуття, могла б обурюватись. В письменстві „червоної ви“ — гуманізм шорсткий та своерідний, краса проста орстока, але вона так цілить, так скріплює і так бадьорить. письменство наскрізь національне, бо воно викриває без вих узагальнень душу людини своєї раси й нації та сла- державницьке, нераз імперіялістичне хотіння цієї лю- ни, її презирство до інших і гордість із себе. Література рвоної крові“ крім того ставить у весь ріст проблему че- ти нової, сучасної нам людини, розгортає тему нового спільства.

Таким є, напр., писання П. Зелігера, П. Бенва і інш. най-пулярніших письменників молоді світу. Спрощуючи, цю лі-тературу для молоді зводили звичайно до захоплюючих жит-адісних пригодницьких новел і романів. Але для поваж-о літературознавця це була передусім проповідь сили, ченности, підприємчivosti, „спів про наступ у житті“.

„...Я міг уявити себе самого тільки таким, що безмежно шалено проривається крізь життя, неначе „русява бестія“ Ніцше, із жагучою насолодою скоряючи все довкруги своєю непоконаною силою й перевагою“, — так пише про себе один з авторів того типу.

Отака людина, герой Жизні, протиставлений філістерству, духовій кволості й убогості. Отакі герої тих авторів, що обороняють і славлять ініціативу, відвагу, завойовництво, жорстокість, отакі ті всі капітани заблуканих і збунтованих кораблів, шукачі золота, контрабандисти, пригодники. Це, зрештою, все лиш символічне: не йдеться лиш про боротьбу з природою, з кліматом, з стихією, з кольоровими расами:

„Це було в пустелі, в дикій, немилосердній північній пустелі. Але й тут була Жизнь, сміла й одчайдушна“.

Але це може бути пустеля й великого міста, людських мурашників, людських збіговищ, де треба бути таким самим переможцем як і на Далекому Заході.

Естетизуюче покоління письменників нашого континенту, обтяжене традиціями млявого імпресіонізму, дурманного експресіонізму й мрійливого символізму, віддалилось було від тієї атмосфери енергії й свіжости. Але вже в нашій добі не бракує тих, що славлять Жизнь. Такими є німці: Двінгер, Біллінгер, Меллер, Блюнк і ціла низка молодих письменників сучасної Німеччини, що виростають творчо під гук гармат і шум бойових літаків. Франція має теж поважну фалангу письменників „червоної крові“ — такого Монтерляна, Пейре, Сент Ексюпері й інш. Це представники одної галузі нового європейського романтизму, романтизму мужнього, волі до життя, до повноти життя, романтизму таких людей, що, як Мартін Іден, говорять про себе: „Я індивідуаліст. Я вірю, що в бігу перемагає бистріший, а в боротьбі — сильніший. Цю істину перебрав я з біології“... Концепція цього джекклондонівського „натур-романтизму“, спрощеного біологізування проблем людського життя зазнала, правда, в Європі знаних поправок. Європейські представники „літератури червоної крові“ перемагають біологічну концепцію світу, оспівують не анархоіндивідуаліста, безбатченка „з широкими плечима й міцними ліктями“, а героя, борця за суспільний ідеал. Синтеза цих двох первнів палахкотючої Жизні із мрією, містикою нації й раси дає деяким талановитим письменникам нераз тло для потрясаючих мистецьких образів.

Чи маємо й у нас представників „літератури червоної крові“, письменства Жизні? Маємо поезії О. Влизька, Ю. Клена, новелі Ю. Липи, Л. Мосендза, романи Ю. Яновського, Ю. Смолича й інш. Вона йде. Але наша література „червоної крові“ щолиш виборсується із тенет розліриченого сентименталізму, провінційного ідеалізму, журливої співучости, що ними так насичена була українська література попередньої доби. Не йдеться тут про декларативну „вольовість“ літераторів, про публіцистичну проповідь романтизму „краси й сили“. Літературу „червоної крові“ не можна перещепити, насадити силоміць і раптово. Сильні, гомінкі слова не заступлять суті. Деклямаційний патос потужних од переконає нас менше, ніж один уступ з новелі Ю. Смолича. Співці Жизні приходять органічно, без покликання. Вони йдуть із глибин життя і прийдуть.

Минуле України дає стільки матеріалу для співців Жизні. Облогом лежить наш роман про колонізаторський рух українців XVI — XVIII ст. Адже ж на могутньому фоні заселення Слобожанщини й Півд. України могли б повстати образи, що при них змеркли б описи заселення американського Far West'у. Облогом лежить галузь історично-мариністичного роману й новелі. Але ж бо й у нас були корсарі такого типу, як Сулима, Мороз, Якимовський, подорожники, як Маклуха-Маклай. Жизні, кипучої Жизні ніколи не бракувало в Україні українським людям. І в минулому й сьогодні. Справою тих українських письменників, що вміють спостерігати й вибирати теми, нехай буде відкриття Жизні, що „безмежно шалено“ нуртує довкруги них.

Українська література поточної доби багата і різнобарвна. Творять майстри-поети, творять повістярі й новелісти, й драматурги. Але коли б ця творчість набрала трохи гостріших контурів, коли б відітхнула трохи ширше і глибше, коли б створила образи й героїв, що нас хвилювали б своєю життєрадістю, своєю переконливою силою, своєю повнотою Жизні, коли б у творчості плило трохи більше „червоної цієї крові“, — вона б розкрила проблему нової української людини і нового українського гуманізму значно яскравіше і багатіше.

А водночас коли б це було сказано щиро й справді хуждожно, сповнила б ця творчість службу нації в напрямі її духового скріплення.

Ю. Косач.

Перший промінь сонця, яке почало поступово виринати із-за обр'ю, наче потягаючись після солодкого сну, впав на Жукове обличчя, поповз по чолі і безжалісно заліз у ніс. Жук довго морщив ніс, намагаючись зігнати те, що так безсоромно його лоскотало, а потім, не витримавши нарешті, голосно і смачно чхнув.

Кокові приснилось, що він чомусь у Індії великим брамінном і перед кількатисячною юрбою показує фокуси. Усе, що він хоче, зараз же і з'являється. Та раптом йому захотілось, щоб усі дерева танцювали. Він наказує. Деревина стоять. Ще раз — нічого. Юрба хвилюється і наближається до браміна. Кок з жахом відступає. Юрба кидається на нього. Страшний грім (чхнув Жук) — і він прокинувся.

Джек, який завжди спав без усяких снів, не відкриваючи очей: — Яка година?

Жук: — Коли дивитись он на те червоне коло, що вилазить от з-під тої калюжі, що хтось учора назвав морем, а головне завважити, що мій шлунок такий же порожній, як у Кокка гарбуз, який він чомусь помилково називає головою, то можна сміло і точно сказати: тепер рівно пів до ранішнього сьогодні і звичайно все вчорашнє лишилось вчора, а коли...

— Любий мій Джек, дозволь мені висловити тобі своє найщиріше співчуття в твоєму горі, що так нагло до тебе прийшло.

— Що саме, мій любий Кокунцю?

— А те, що наш улюблений водонепропускальний Жук скоро помре, коли ще не помер від тяжкої, але короткої недуги.

— Яка це така недуга вхопить нашого найдорожчого і найулюбленішого брата, отця, сина і швагра?

— Хвороба, яка в медицині називається *carambolia sud-cudacica* або по-нашому багатоговорення на порожній шлунок.

— Присягаю старими кальошами моєї неіснуючої бабуні, Кок сьогодні дотепний, як отой осел, який...

— Увесь час плямкає, ляскає і тріпає язиком.

— Пропоную дискусію на тему: „Вплив місячного сяйва на позагробове життя“ відкрити на після сніданка. А тепер невеличка руханка і в чисто прозорі, ніким не займане море.

Ти тільки уяви собі, Жуче, ти оце зараз перший, розумієш, перший з усіх смертних помиєш свої моці і, набравши повні легені кисню, голосно гукнеш (здається, так нас вчить хемія, якої я, до речі, ніколи не вивчав):

— Я не хочу митись. Я боюся води, — голосом Жука кричить Кок. — Я ж учора...

— На злість кондукторові підемо пішки. — І Жук раптом, не скидаючи штанів і сорочки, кидається в море.

— О боги! Що я бачу! Що діється! Джек, вщипни мене за ногу. Може це сон... Ой, ти, що, здурів? Я ж просив легенько.

— Треба було б ще сильніше, бо позавчора ти мене вщипнув так, що я забув своє ім'я.

— Не будемо дрібничковими, сер. Ходім, підтримаємо компанію Жукові. Сьогодні історичний день.

Джек і Кок підходять до води. Джек, накинувши килимок на себе, підносить руки до сонця. Кок тримає шматок мила, низенько схиливши голову.

— О, великий Жук! Стань отут на коліна переді мною, благословляю тебе, мій відважний з найвідважніших... (Кок: — коминарив). Вводжу тебе до лицарів Лазні та нагороджую орденом „Сірої кобили“ першого і останнього ступення. А крім того сьогодні запрошую вас усіх присутніх гостей до мене на сніданок. Ура! — Ура, ура, ура...

Покотилась луна по гладенькому, тихому безмежному, блакитному морі і зникла десь... мабуть в Туреччині.

Вони йдуть містом. Не поспішаючи, оглядають усе, що тільки впаде їм в око.

— Он, подивись, Жук, який буде Кок, коли йому буде років за 80.

На лавці сидить якийсь гладкий дідуган і куняє. Трійця підходить. Обмінюються думками.

— Живіт, як барабан... Мабуть, директор ресторану.

— Чому саме?

— Пузо.

— А це нічого не значить.

— Як думаєш, злий?

— А коли подмухати йому в ніс?

Дідуган, який, здавалось, куняв, піднімає голову. Жук здіймає капелюха і солоденьким голосом:

— Найнижчий слуга, мусіє. Чи не були б ви такі ласкаві продати нам свою бороду на мачалку?

— Що?..

Але трійця, як ті горобці, знялись і вже десь за рогами голосно регочуть, здіймаючи босими ногами цілі стовпи кряви.

— Джельмени, а чи не зайти нам до якоїсь цукерні і випити по склянці доброї чоколяди, і викурити одну-дві гаванські цигари?

— Бачите, графе, я вранці п'ю тільки голісінький, як отой цуцик, що його обскувала напевне закохана господиня, чай.

— Підтримую з свого боку лорда, бо, знаєте, після отой чоколяди (Жук меланхолійно зітхає) мені завжди хочеться випити просто чогось такого звичайного, як ото, що називають пан лорд, тобто чаю.

— Ну, то прошу вибирати. Готель Гранд, ні? Добре. Астерія теж ні? Жорж, Централь?

— Як мені набридли оці всі заязлені назви! Чогось простішого й оригінального, скажімо, буфет-перекусна, так романтично звучить, — ви тільки подумайте: буфет й ще перекусна.

— Шкода, що мені лікар заборонив пити, а то я, мабуть, не витримав би.

— Ну, то зайдемо, до чорта, бо я дійсно не витримаю.

— Зайдемо, але не до чорта, але до буфету, бо у чорта здається, їсти не дають.

— Цікаво, що ти уявляєш собі під чортами?

Трійця заходить. Майже порожньо. Жук скидає капелюха і кидає через усю залю. Той поволі летить і падає просяк на вішака. Кок хоче кинути наплечника, але його спиняє Джек.

— Ти, що хочеш побити посуд?

— Прошу мені не тикати, я з вами свині не пас.

— Пардон, ви що, хочете побити посуд?

— О ні, я жартую, Замовляйте, сер.

Вони сідають. Очі мимоволі поринають до буфету.

— Обер! — кричить Джек.

— Прошу? — і критично оглядає гостей.

— Вам, здається, не подобаються наші фраки? Лорд, у вас, натурально, повисмикувались манжети, а у вас, сер, то все одно. Я люблю, коли ми отак з графом і паном до дому повбираємось, і на нас вилуплять очі, такі дурні, дурі оцей. Чому на тебе не звертають уваги, коли ти в якихсь дурних штанях? А коли без, тобто, коли не в таких, як в усіх...

— Чи є ковбаса, — питає Джек. — Добре! А шинка?

— Добре, — повторив Кок.

— А устриці? Ні? Жаль. — І Жук зітхає.

— Шоколяда може бути? Кава правдива? Шампанське?

Кельнер ошарашено дивиться на оцих, що так поважно питають.

— Ну, то прошу дати нам, — Жук робить павзу, — склянки, — знову павза, — простісінького чаю і кіло білого хліба.

— Ну, що ви так дивитесь, наче осел на поета? Рухайтеся, дитинко, рухайтесь.

Кельнер відходить, навіть не встигнувши образитися. — Я чув, — каже Жук, — що сьорбати і плямкати, коли сидиш при столі, — прикмета незвичайно тонкого і аристократичного виховання.

Кок, який захопився чаєм, перестав їсти.

— Чи ти до мене?

— Ні, це я до Віктора Гюго.

— А, ну то я продовжую.

— А чи ми вам не заважаємо?

— О, ні! Прошу, прошу!

— Так ти нам! Сто чортів і одна відьма. Так сьорбати
— Ямкати не міг би найліпший верблюд берлінського зо-
— То, то я бачу, що ви там частенько бували.
— Мабуть, відвідував родичів, — підкидає до розмови
— Ні, ходив питати, як почувається расовий осел Джек.
— А тобі відповіли? — Прийняти вас, на жаль, не може-
— таких, як ви, у нас багато.
— Ще трешки, панове, ще трошки, бо я вже майже
— увесь хліб, — каже Жук і голосно сміється тоненьким
— оском.

— І знов вони йдуть вулицями.
— Коло якогось будинку побачили великий натовп, що стояв
— коло вантажного авта.

— Ви тільки подивіться, — каже Кок, — люди вже цілком
— дуріли. Дивляться на оцю пекельну машину, наче дикуни
— Колюмба.

— Е, мій любий Кокчику. Там увага скупчилась не на тій
— альній машині, а тільки на тих людях, які в ній сидять.
— Так, так. Ти маєш рацію. Чи то не заарештовані?

— А може їдуть люди на прогулянку?
— А де ж музика?

— Правильно! Без музики, прогулянка — не прогулянка.
— Не прогулянка, ви нікчемні, а вилазка. Розумієте? Люди

— ої доби на прогулянки не ходять, а вилазять. Скажемо,
— пісу або деінде. Уяви собі, я роблю вилазку до моря.
— влізши в нього, вилізти і, вилізши, зробити вилазку
— йому.

— А ти пригадай аналогію в газетах: клясовий ворог зро-
— вилазку? і т. д. Отже не тільки ворог, а навіть проле-
— ят може вилазити. Так би мовити, рівність свого роду.

— Жук не закінчує. Підходить до авта. Навколо натовп.
— пляються на обірваних хлопців різного віку, оточених мілі-

— о. — Куди їх? — питає хтось у натовпі.
— Безпритульні. Досить красти і бешкетувати, оце й ро-

— те тепер облави по місті, виловлюють, а там до спеціаль-
— трудових колоній. Там їх навчать працювати. Може з них
— ти повиходять.

— Коли такі, як оці, що стоять, то не дай Боже.
— А ви, мабуть, із „бувших“, щось так і смердить пе-

— революційною інтелігенцією.

— Той із „бувших“ ховається в натовпі, не відповівши.

— Нам, хлоп'ята, треба потрохи зникати, а то й ми на-
— мимо до отих, так би мовити, без державної приналежно-
— безпритульних.

— Чийсь жіночий голос:

— А от, самі прийшли, добровольці.

— Це оті, що вчора фокуси показували. — І миттю їх
— чив натовп.

— Кок, зігнувшись втрое, хотів пірнути між ногами якоїсь
— стелезної баби, та, заплутавшись у спідницях, застряг. Жук
— ав удавано плакати.

— Я хочу до мами! Де моя бідна мама? Пустіть мене.

— Тільки Джек, бачачи, що ситуація поважна, обмірковував
— дне становище. Підійшов міліціонер.

— Так ви справді самі прийшли, добровільно?

— Так, товаришу міліціонер! От це ми: я і моїх два
— ти (Джек смикає Жука за руку), не плач, мій маленький,
— міліціонер нам допоможе.

— Не дядя міліціонер, а совітська власть. Давайте, не
— змо розводити балачок. Сідайте до машини. Ей, ти там,
— заліз, іди сюди.

— Люди навколо задоволені. Кок підходить. Джек їм ро-
— око. Навколо чути:

— Ви тільки подивіться, які тепер часи. Оце брати. Один
— ий, другий чорний. А третій...

— Ото була мати...

— Цікаво, де їх батько?

— Ви хочете сказати, де батьки?

— З натовпу виринає вертлявий молодець.

— Прошу пропустити пресу. Оці? Добровільно? Добре!

— ьте отак, усміхніться. Зробіть розумні обличчя. Гоп! Го-

— Завтра в газеті будете. Кляцнувши апаратом, зник.

— Міліціонер веде їх до авта. По дорозі обговорюють си-

— ю. Привели ще декількох обірваних і побитих хлопців.

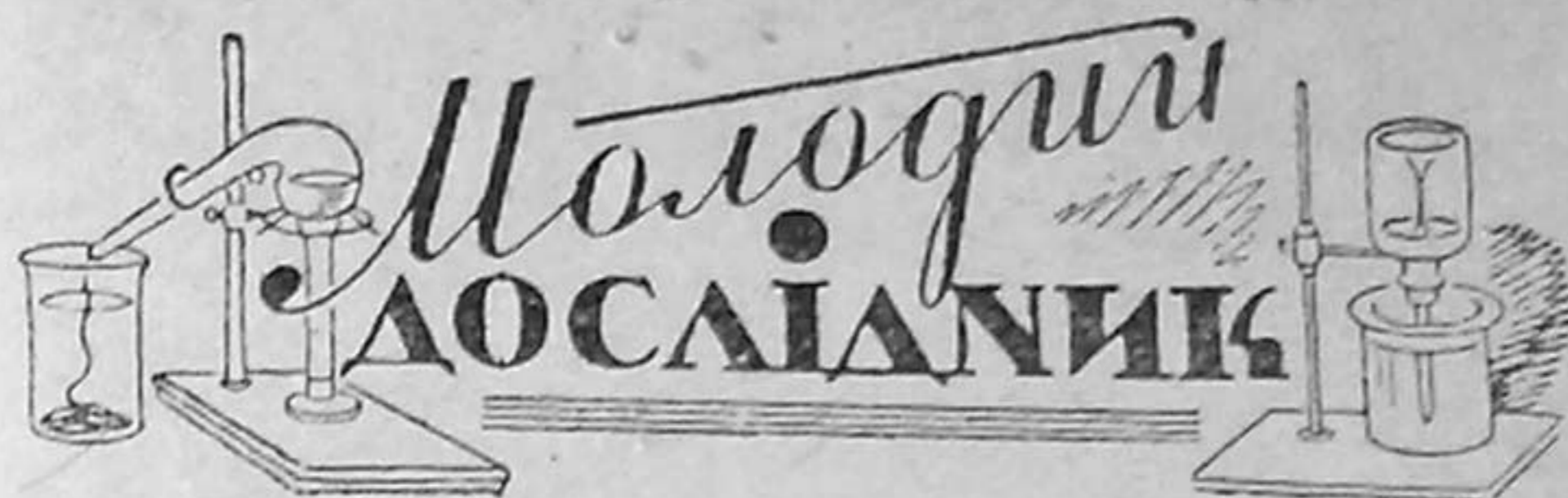
— рушає. Натовп поступово розходиться.

— На станцію! — кричить чийсь голос.

— Побігли вулиці, вдарив в обличчя свіжий морський вітер.

— Куди? Що далі? От так історія...

В. Шуліка.

СИЛА ПОВІТРЯНОГО ТИСКУ

Може вдасться вам роздобути бляшану „баньку“, що її звичайно беруть на оливу, бензину чи спирт. До цієї посудини налиймо дещо води, яких два - три сантиметри заввишки. Посудину залишаємо відкритою і ogrіваємо на вогні. По якійсь часі беремо посудину з огню і щільно затикаємо корком чи покривкою. Коли наллємо на цю посудину зимної води, тоді повітряний тиск здушить нашу бляшанку, тому що всередині повсталла порожнеча.

ВОДОГРАЙ У СКЛЯНІЙ ПОСУДИНІ

Візьмім пляшку середньої величини і налиймо в неї до 2/3 води, міцно закоркуймо, а опісля провертїм в корку дірку і крізь неї вложім скляну рурку так, щоб виступала одним кінцем із пляшки, а другим щоб не досягала дна пляшки.

Коли ми так приготували пляшку, візьмім великий слоїк, нагріймо його нутро над спиртовою лампою, а коли повітря в слоїку добре нагріється, накріймо мерщій слоїком приготувану пляшку.

Тоді з пляшки вибухне через скляну рурку водограй.

Це станеться тому, що ogrіте повітря в слоїку розрідилося і тиск його менший, як тиск повітря у пляшці над водою. Через те повітря у пляшці витисне водограєм воду із пляшки і це діятиметься так довго, доки тиск повітря у пляшці та під слоїком не вирівняються. Досвід вдається краще, коли під пляшку підласти клаптик бібули. Спробуйте!

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН

Прекрасний винахід - той трамвай!

Я думаю, думаю і ніяк видумати та уявити собі не можу, як оце виглядало б моє життя, коли б не було трамваю. Ноги мої були б вкриті натисками, нагнітками та ранами. Черевики... та хіба тоді можна б було їх звати черевиками, коли й тепер це вже, власне кажучи, самі тільки шнурівки? Та й взагалі мої дні були б нудні і безпросвітні.

А то тепер, тільки почую: дзень! дзень! дзень! — і зараз стає мені відрадніше на серці. Дивишся, ось сунуть собі повагом два вози — розмальовані, рум'яненські, мов яблучка. Мов яблучка й мов яблуні, обвислі овочами: хробачливими („Як це попхне, такі сину, то це креф залєє!..“), зав'язими („Ай, ай, ай! злечу, не витримаю, руки в'януть, поступіться, люди!..“), зелепужками („Де висідаю? Еге, які цікаві! Цікавість — перший ступінь до пекла!..“). А все те виспортоване, а все те життєздатне. Так і хочеться тобі написати розвідку п. з. „Трамвай і тіловиховання“.

Бо й справді, якого то лиш роду тіловиховання чоловік у трамваю не вправляє? Скок вгору — це на зупинці, всідаючи; звичайно буває він з перешкодами. Скок у далечинь — це підчас їзди, зі східців, коли завважите на розі вулиці жандарма. Скок через ливу — це з німецького переділу до ненімецького в часі перевірки виказок. Крім того є ще біги на сто, двісті, чотириста кроків — залежно від того, як далеко втік трамвай. В середині трамваю вправляємо ще, звичайно й не вкладаний у програму спортових змагань — стусан ліктем під ребра. Найчастіше стосованою конкуренцією є тризмаг: біг за трамваем, скок угору на східці та стусан ліктем під ребра...

Словом, прекрасний винахід — той трамвай, а що вже час заощаджує, то — Боже! Спішиш вгору — так зовсім певно знай: всі вози їхатимуть вниз. Один за одним, немов би змовились. Спішиш вниз — присягну, що всі їхатимуть вгору. Та тут важливе — мати здорові нерви. А то буває: не видержиш і по півгодині чекання пустишся бігцем. Тоді то вже напевно в половині дороги між одною і другою зупинкою мине тебе твій трамвай. Я вже це знаю і тому жду, нехай і годину, а жду.

Недавно спішив я, щоб перед поліційною годиною забігти додому. І що гадаєте? Ждав я півгодини — трамваю не було, ждав я годину — трамваю не було. Та я не дався вивести в поле. Правда, вкінці пішов я таки пішки додому — та це було щойно тоді, коли одинадцята година, що саме вибила на ратуші, впевнила мене, що вже всі трамваї спочивають у ремізі...
М. Точило.

ВОНИ ДО НАС...

...пишуть. Пишуть безліч листів з вишколу, як обіцяли тому півроку. Справді, вже півроку минуло від часу, коли ми востаннє стискали взаємно руки на львівській стації. Тоді обіцяли не зривати контакту і тонкою ниткою листування підтримували сильні зв'язки співжиття у гурті передових.

І поплила оживлена кореспонденція, спершу на лінії Гайделягер. — Львів, а в останніх часах, щораз більше різноманітні печатки на тих конвертах, що ми їх все з однаковою нетерпелістю відчиняємо...

Розбрилися наші передові по цілій Європі. Але кількість кілометрів не змінює наших взаємин. Бо це ж не холодне листування, а живий обмін думок між приятелями, між людьми, що працювали разом в ім'я одних законів і одних ідеалів. З великого листування, в яке дали нам змогу заглянути власники листів — ось декілька цікавих фрагментів:

Переїзд у Голяндію дав нам перші враження з того так мало нам відомого краю.

...Перше, що нам кидається в очі при в'їзді у Голяндію, це великі простори стації — всі під скляним дахом — всюди багато рейок, заставлених товарними поїздами. Всюди рух — всюди повно молодих кремезних військових — переважно моряків.

Перед кожною стацією можна бачити лавочки-страгани, немов на відпусті, заложені різним добром (напр., 1 кг яблук коштує на наші гроші 1 зл. 40 гр. — бочілочка оселедців 10 кг — 14 зл.). В цих будках-лавочках, можна купити різної всячини.

Міста в Голяндії дуже тихенькі — не чути того гамору і крику, що у нас — хоч рух тут великий. Чому так всюди чисто, хоч і не бачиш міських замітачів?...

Побіч трамваїв, авт і автобусів, бачиш, що всі тут на роверах. Учні їдуть роверами до школи; мати, що їде в місто за своїми орудками — дітей не залишає дома... Над заднім колесом має гарний плетений кошик, в якому сидить двоє малих діточок і вільно оглядають прохожих та склепові вистави... Там знову священник в рясі на жіночому ровері теж їде за своїми орудками. Тут знову склеповий хлопець над переднім колесом, має приміщений величезний кіш, в якому, мабуть, розвозить печиво, чи щось іншого. Хлопці і дівчата, молоді і старі — всі і всюди на роверах. Хоча рух тут великий, на вулицях авт, автобуси, трамваї, дорожки і наколесники, що немов бджоли з вулика, мчать один перед одним, ніколи тут не чуєш про якийсь випадок, чи нещастя, що хтось когось переїхав...

По містах, а ще більше по селах, бачимо часто людей, що як наші верховинці ходять в постолах. Але тут вони не зі шкіри, а великі, тяжкі, витесані... з дерева, подібні до черевиків зі задерними вгору носами. Стукіт цих дер'яних вижолоблених черевиків — постолів різко лунає по вулиці. Цей ритм саботів — це для нас і ціла Голяндія. Здається, як приїдемо у наші сторони, довго ще не забуватимемо цієї характеристичної мелодії...

А ось пишуть з іншої частини у середній Німеччині:

...Щонеділі ходимо на село до костюлу. Там наші хлопці підбили серце всіх мешканців, а найбільше священника. Наш спів, — хор в церкві і щедрі датки (наші хлопці не дають менше на тацю як по марці) зробили нас славними в цілій околиці. Розуміється, це добра слава. Тут багато наших сільських дівчат з Галичини і України. Бувало ідемо до церкви через село, співаємо, як ось дівчата почують наш спів, вибігають на браму і як не пічнуть заводити. Плачуть з туги і з радості, така вже жіноча вдача. Але це нас всіх бере за серце.

Тут шойно на власній шкурі переконалися ми, що значить туга за рідною землею і яке значення має кожна вістка з рідних сторін. Тому кожен з нас відчуває потребу контакту з близькими, головню з тими, з яким єднає нас спільна ідея, спільна праця, спільно пережиті хвилини в таборах чи на прогулянках. А крім цього, кожен хотів би ще знати, що хоч якесь дівоче серце десь там дома згадує про нього.

...Праця на вишколі в дивізії довела наочно, що система пластового виховання — єдина-правильна розв'язка виховання нашої молоді. Ці всі браки, притаманні нашій вдачі, лікує пласт. Наші хлопці передові були на вишколі найкращими і як товариші, і як вояки, а передусім були свідомі своїх завдань. Свої знання набуті в таборах молоді, в теренових грах, підходженні та за інших умов, вони не лише самі вміли використати в терені, але і вчили також найближчих своїх товаришів-добровольців, які чомусь не вміли знайти контакту з природою,

з поверхнею землі. Загал наш дуже слабо орієнтувався в місцевості, маскуванні і т. п.

Отже, на кожному кроці все видно було, що може дає молоді наша виховна система.

Один із чоловічих передовиків ВСУМ-у, а тепер сотні піонерів, виправдується:

...Довго до Вас не писав і мушу себе оправдати. У мене зробився від веслування такий боляк на правій руці, що треба було оперувати, а опісля я через два тижні ходив з бандажом на руці і не міг нічого писати. Сьогодні вже все добре, бандаж пішов до сто чортів і я з приємністю забрався до писання перших листів. Рука гоїлась тому так довго, що я з привички звичайного боляка не хотів маркувати й весь час сповивав службу, а так годі було уважати на рану. Але в останньому тижні навіть та боляча рука не перешкодила мені зайняти це місце в стрілянні...

Тут знову молоді артилеристи розказують про своє життя:

...Так склалося, що нас тепер розкинули по цілій Європі хоч на початку ми „короткоштанники“ всі трималися разом. В артилерійській школі нас тут є чотири передових. Студенти творять тут окрему групу і нас вперто „величають“ кандидатами на старшин. Обіцяють нам після закінчення війни „штерні“. Науки маємо дійсно багато, передусім з математики. Ми вже здали перший іспит. Розуміється, не приносимо сорому ВСУМ-ові.

...Тут відносини дуже гарні, в школі викладає багато українських старшин. Околиці прекрасні, гори, ліс, скелі — пригадується Татарів, Ворохта. Про Вас думаємо часто і тривожимо. Підчас Святої Вечері згадували минулорічні спільні свята, згадували не один табір і неодну ватру...

Зі святами ціла низка сердечних побажань плила до нас:

...Надходить Різдво, а з ним спогади тих, здається, недавніх минулих хвилин, коли ми разом дивилися на полум'я табору ватри.

На Різдво друзі шлють одні одним побажання. Віримо, не довгий час, коли Велика Ватра горітиме негасним вогнем. І це наше єдине бажання для Вас передових!...

Але і ми не забули за „наших хлопців“ у сірих одягах. І ось вже у відповідь на наші святочні листи:

...Щирісердечна подяка від мене та цілої сотні за послані святочні побажання.

Ваші слова не тільки зворушили мене, як звичайно зворушують вояка на чужині теплі привіти з Батьківщини, але поглибили в мені віру в оце правдиве пластова побратимство якого вартість можуть оцінити тільки пластуни або вояки.

Також і мої хлопці відчули те, що наше громадянство лише пам'ятає про них, висилаючи святочні дарунки, але і нагадує думками зі своїми вояками. Значить, ми не є самі, але відчуваємо, що за нами стоїть цілий народ.

І це дає нам віру в доцільність нашої праці та силу, потрібну до здійснення наших ідеалів.

Одним із завдань піонерів є будувати воєнні мости. дуже хотілося б збудувати ідейний, але тривкий міст єдності між стривоженим та зневіреним громадянством, — а спокійно і повним віри у краще майбутнє, стрілецьством...

Лещатарське мистецтво в світліні

Світлина на обкладинці показує з'їзд. Це нагорода за спинання на верхів'я. При доброму снігу-поросі, це не з'їзд, а лет, майже над землею! Всяка інша їзда — йому нерівна.

Вміння з'їзду, це основа лещатарського мистецтва. Треба його добре вивчити. При з'їзді прямо вниз висуваємо одну лещету на пів довжини ноги вперед. На легкому снігу — обидві лещети біля себе, а тягар тіла рівномірно розложений на обох ногах. На поганому, твердому снігу — дошки дещо віддалені; ноги в колінах м'яко зігнуті, (залежно від

техніки). Тіло не напружене. Руки при колінах, кийки назад, назовні. Зап'ятки стоять на дошках. При з'їзді скісно по схилі гори, горішня лещета висунена, а зовнішня більше обтяжена.

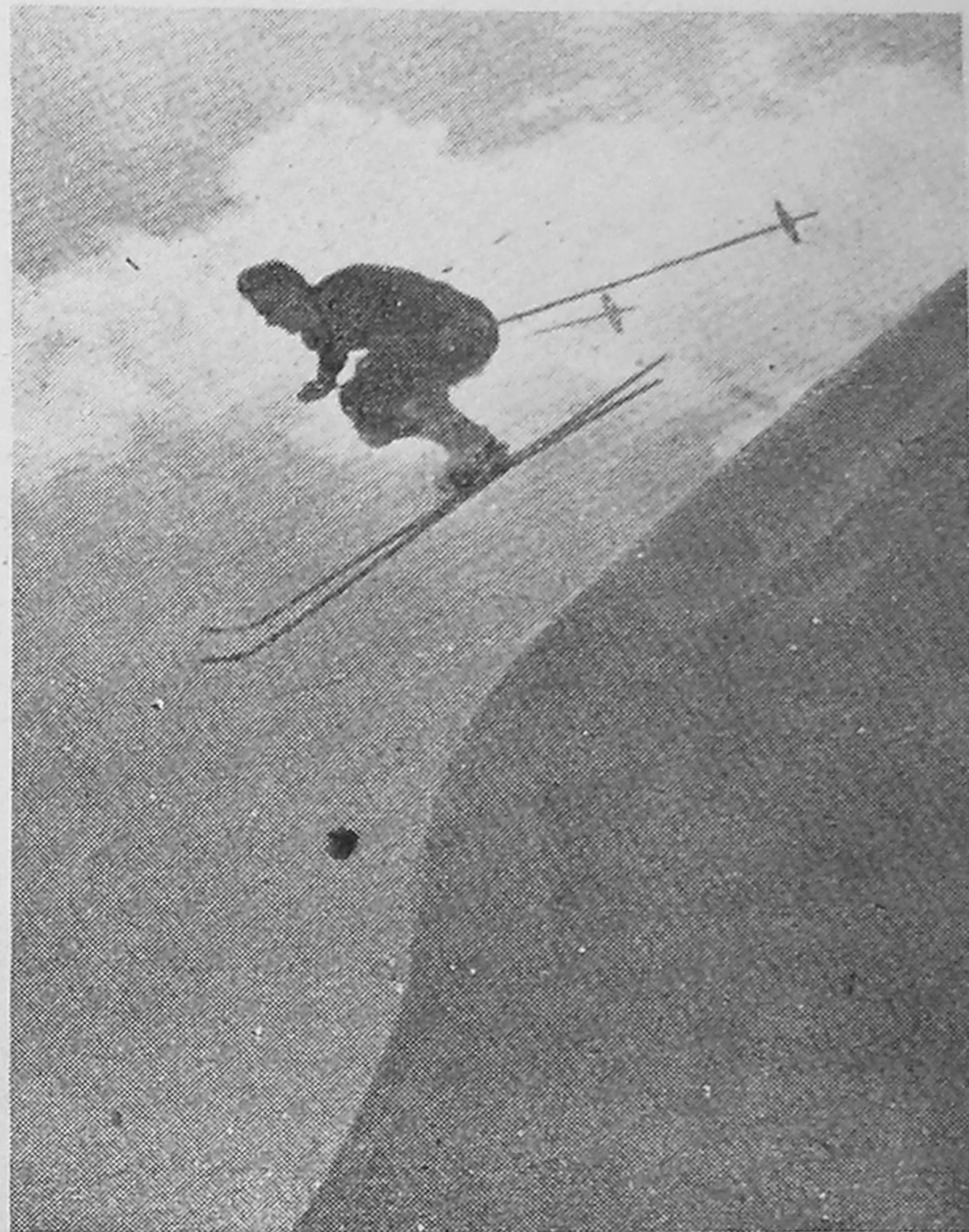
Королева зворотів у з'їзді, — це „крисіянія“. На горішній світліні „крисіянія“ підчас сляльому, у мистецькому виконанні. Вона ж і на світліні вліво, внизу. Починається зона від з'їзду майже прямо вниз, вузьким слідом, при неглибокому згині колінь, що м'яко прогинаються. Обидві дош-

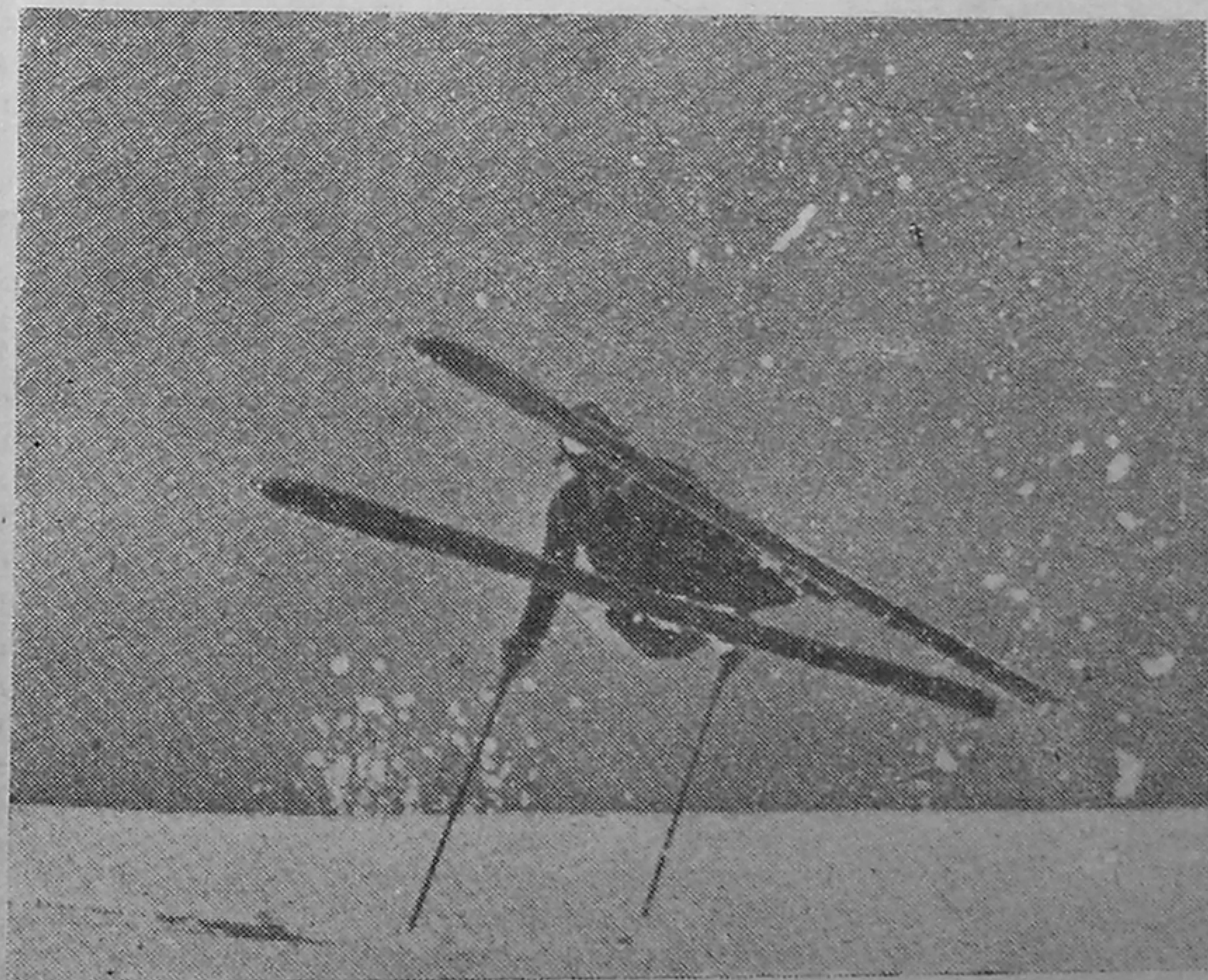
ки рівномірно обтяжені. Крисіянія розвивається з замашного обороту цілого тіла по своїй осі. Відчувається, що оборот починається оборотовим викидом „сидження“ назовні та переноситься виразно рівномірно на обидві п'яти, які тиснуть назовні. Рамена й плечі й усе тіло повертаються рівнож тоді рівнобіжні лещата, тиснені п'ятами, роблять оборот до

похилу гори. Тоді переходиться в широкий слід (світл. вгорі), щоб певніше закінчити оборот. У хвилині, коли маємо почати крисіянню, тіло легко підривається вгору, щоб зараз же — одночасно з оборотом — піти знову м'яко в згин.

Вгорі направо — гарний тереновий скок. Він потрібний для доброго з'їзду, бо дозволяє перескакувати хвилястий терен та „брати“ різні перешкоди. Із нього можна перейти у властивий лещатарський скок. Скачуть ним через ярки, а то й засипані снігом хатки. Із згину підірватися вгору з рівночасним підтягненням ніг, так, що лещета знайдуться в повітрі під скуленим, вперед похиленим, тілом. Зіскок пруживий, при чому можна допомогти собі кийками.

Дуже ефектовний скок впоперек за допомогою двох кийків (світлина внизу направо). В скорому з'їзді вбивається кінці кийків по обидва боки лещет у сніг, потім, спи-

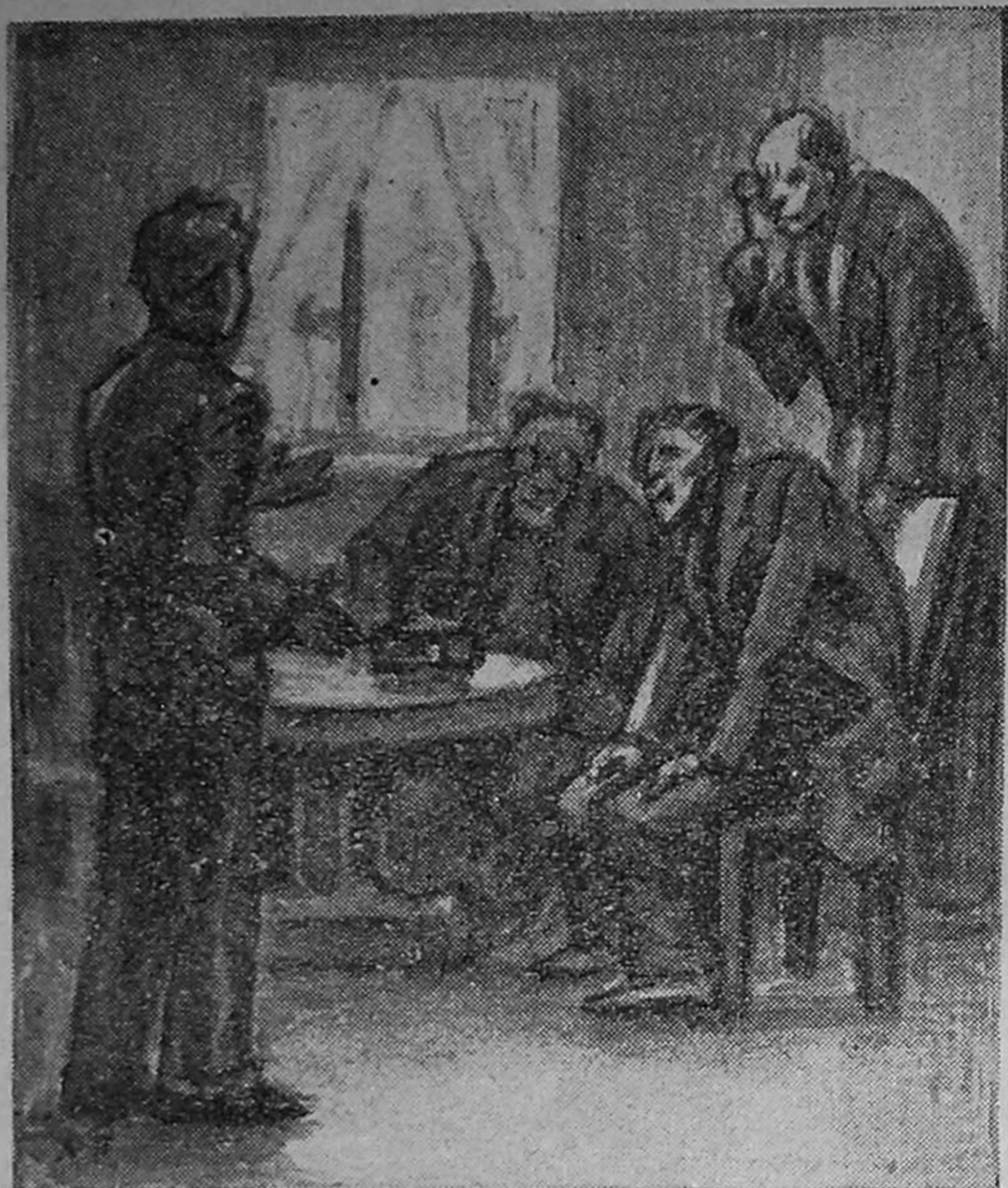
раючись на них, підривається тіло з лещетами вгору і вперед поміж кийки. В повітрі тіло обертається впоперек, при чому руки, сперті на кийки, творають наче вісь обороту. Вкінці м'який, пруживий зіскок. Скок впоперек добрий на тяжкому, глибокому снігу. Але при з'їзді на швидкість він забирає багато часу.

НА ЧОРНІЙ ФАРМІ

(Фантастичне оповідання)

I.

Все пішло, власне кажучи, з того, що я володію багатьма мовами... Батько мій — швед, мати — українка. Народився я в Америці, в штаті Пенсільванія, де батько мій робив інженером на нафтових копальнях Рокфеллера, якому продав за копійки секрет свого винаходу утилізації якихось нафтових залишків.

Людей на „Чорній Фармі“ було троє, не рахуючи мене.

Після того побував я і в Франції, жив в Італії, бував і на Сході, аж врешті опинився, занесений невідомими вітрами, в Аргентині.

Аргентина — чудова країна: пальми, сонце, „білі панамы“, танго і коктейль, „поцілунок Ізабеліти“ — чудовий край!..

Але для того, хто недавно оженився з гарненькою аргентинкою, послідовно залишився без роботи (бо банк, у якому я робив, збанкрутував) і дружина якого важко захворіла, — Аргентина втрачає всі свої привабливі риси... і стає... ну, просто „спокуюсою св. Антонія“...

Все це наробила клята торговельно-промислова криза. Акційні товариства лопались, як баньки, банки — горіли, фермери — ставали жебраками. Заводи і фабрики ставали, безробіття охопило всю країну, та і не одну тільки... Маса-самогубств.

Каву, славетну каву „Мокка“ — топили в морі, пшеницею палили паротяги, маслом угноювали землю, щоправда, невідомо для чого, бо землю в такій ситуації треба штучно виснажувати, щоб зменшити врожай, — а ми не мали шматка хліба.

Вдень я бігав, шукати роботи, вночі сидів біля ліжка моєї маленької хворої Кармени.

Одного разу лікар сказав, що добра нічого сподіватись: Кармену треба примістити в санаторії, де вона могла б дихати свіжим гірським повітрям, їсти, спати і ні про що не думати... Отож мені доводилось думати за багато.

Сидів то я в розпачі, від голоду ладний з'їсти свої власні черевики. Але, поперше, черевики мали занадто неапетитний вигляд, а подруге — мені потрапив в руки „Кур'єр Ль Плята“, в якому була інтересна для мене об'ява, отож ні в чому було б навіть піти на адресу. Об'ява була така:

„Пошукуємо самотнього пана або паню, що добре володіють англійською, німецькою, італійською, французькою та японською мовами.

Звертатись до сеніора Гомеца, вія Терезія 54 А“.

Ранком я, навіжений, побіг до сеніора Гомеца, бо боявся, щоб мене не випередили. Через два дні дістав телеграфом відповідь: „Річний контракт, 200 доларів місячно. Робота — переклади наукового характеру. Напротязі року сеніор Андерсен зобов'язаний безвиїзно перебувати на „Блек-Фарм“, не мати приватного листування, нікого до себе не приймати“.

Правду кажучи, умови були жахливі: рік не бачити Кармени! Але 200 дол.!.. І через тиждень Кармена була в гірській санаторії, а я на „Чорній Фармі“, де почав роботу в якомусь таємничому оточенні трьох осіб, які, як мені часом здавалось, були... А проте — по черзі.

Ясно, що я вдавсь до неправди, бо нічого не сказав моїм наймачам про Кармену і не був „самотнім“, але коли людина розглядає свої черевики під кутом зору їх гастрономічної якості, — з цим не рахується.

II.

Величезний старий дім був увесь заставлений шафами і столами, в яких і на яких було стільки книжок, машин, апаратів, кольб, реторт і всякої іншої чортівини, що в мене серед них голова пішла обертом.

Роботи, щиро кажучи, було не так вже багато; мені приносили в кімнату книжку, наукову доповідь або реферат, — майже виключно з електрики, частково з хемії, — вкзуючи сторінку:

— Перекладіть від цього місця до цього. Потім — цей уривок. Не переплутайте формул.

І я сидів, перекладав і переписував абсолютно незрозумілі для мене речі, плутаючись в термінології.

До речі, я нічого не сказав іще про своїх шефів. Людей на „Чорній Фармі“ було троє, не рахуючи мене. Аргабаній Меккензі, вчений із світовим ім'ям, колись близький приятель Резерфорви, 70-тирічний дідуган, який був справжнім немовлям щодо буденного життя. Здавалось, що в ньому заниділо все, крім мозку. Це була якась чудернацька машина, яка лише рахувала.

Другий мешканець „Блек-фарми“ іменувався Фобосом. Він був не старою ще людиною, надзвичайно непостійної вдачі. То він бував веселим і жвавим, то урочисто патетичним, то мрійником, який носиться з божевільними якимись мріями. Він власне керував Меккензі; водив того за руку і направляв його буденне життя.

— За роботу, Меккензі!.. Меккензі, обідати!.. Час спати, Меккензі!..

За фахом він був хеміком. За вдачею, як кажуть — „не всі дома“...

Третій був схожий на бульдога, шотляндець Роберт Мак-Грегор. Він завжди палив цигари, майже завжди мовчав, розкриваючи рота, лише для того, щоб сказати щось брутальне, і був не абияким механіком.

Одного разу Фобос, який в той період перебував саме в так званому „телячому“ настрої, заніс мені книжку.

— Сумуєте, молодий чоловіче, — сказав він, — це погано!.. Ну, та для вас, молоді, ще мають ціну соловейки, і квіточки, і місячні ночі, і очі дівочі... А для мене, знаєте, це вже втратило сенс... Нам треба по-ідіотськи позіхати під місяцем, а... проте ви однаково ні біса не зрозумієте в тому. Покищо перекладіть оце з італійської. Пише сам Марконі. Здається, у нього є думочка, яку наш Меккензі розвине до такої міри, про яку цьому італійцеві не думалось, не гадалось...

Спочатку Фобосові слова про „місячні ночі і очі дівочі“ і згадки про мою маленьку Кармену — заважали мені зосереджуватись, але згодом справа пішла добре і навіть чомусь мене зацікавила.

Якщо не помиляюся, Марконі пише про досвіди передачі на відстані за допомогою радіовипромінювання т. зв. „детонаційного імпульсу“. Справа виглядає приблизно так: в своєму апараті я викликаю невеличкий, цілком безпечний вибух, і одночасно вибухає в повітря все, здатне вибухати на відстані, яка дорівнює радіусові дії і відповідає потужності мого апарату. Якщо це буде сто кілометрів — то увесь в ту динаміт, піроксилін і все, що є вибухового, — вибухає в ту мить, коли я натисну кнопку. Вибухнуть гранати в скриньках, самі рушніці стрілятимуть, вибухнуть бомби під літаком у льоті... Додумавшись до цього, я почув, як мороз непримно хвилею пройшовся по спині, хоч стояла страшна спека.

А проте, — все це фантазія, утопія! Ніяких таких апаратів нема, і будемо сподіватись, нескоро будуть, людство не додумається до такого.

Але тут я згадав про Меккензі... Коли людство не додумається, то Меккензі може додуматись. Бо Меккензі — людина. Меккензі — своєрідний апарат, ключ від якого в руках цього напівбожевільного Фобоса. Завтра Фобос приму...

мозок Меккензі працювати вдень і вночі над тим, як по-
сплати отаку блискавку за 100, за 1000 кілометрів. Фобос
примусить старого думати. Меккензі відкриє те, чим заціка-
вився цей маніяк. То що буде тоді?

III.

Прошло спокійних кілька тижнів, без жадних пригод.
Одного дня, наприкінці обіду, Фобос, очі якого чомусь бли-
щали, качаючи на столі хлібні кульки своїми тонкими нерво-
ними пальцями, глухо промовив:

— Завтра я гадаю провести практичний експеримент
апаратом „Ігрек“... — Меккензі мовчав, але Мак-Грегор від-
гукнувся:

— Ви маєте в голові віслюка, Фобос... — і я помітив, як
шотландець подивився у мій бік.
Фобос криво посміхнувся.

— Вишукана чемність нашого Боба завжди найвищого га-
вунку... Проте, — звернувся він до мене, — не зважайте на
Боб — золота людина, але трохи божевільний... До то-
го ж всі ми трохи божевільні... Все людство. Але ми його
вилікуємо. Чи не так, Боб?!

Звечора мені не спалося. Блукаючи садом, я зайшов до
бічного фасаду дому, на який виходила масивна вежа,
якій містилась лабораторія, куди мені не доводилось по-
трапляти. На горі вежі була крита платформа, на якій я по-
чував людські голоси. Блимнув вогник цигарки Мак-Грегора.

— Готово, Меккензі? — почув я голос Фобоса.
Що відповів той, я не розібрав, але цілком виразно до-
чув голос шотландця.

— Ви, Фобос, справжній ідіот. Ви лякаєте язиком, як
Боба. Він, я гадаю, може зацікавитись не лише місяцем. І може
понохувати... А тоді...

— Що ж тоді, сер?.. — холодно відгукнувся Фобос. —
Що ж тоді, я вас питаю. Треба бути вченим, щоб розгадати
вашу таємницю. Потрібен мозок Меккензі, моя здібність ком-
унувати, ваше знання механіки, щоб...

Далі я нічого не чув, бо скерував всю увагу на кінець
спиля, який стояв на даху вежі. На ньому з'явилась блакитна
кулька розміром з яблуко, яка світилась рівним, прозорим
вітлом.

Раптом до цього блакитного світла прилучився черво-
ний відблиск. Небо почало світлішати і червоніти... На ньому
виразно стало видно ажурні гілки дерев. Я оглянувся і ледве
не скрикнув: кілометрах в 5—6 на горбку, на якому була роз-
шована невеличка слобідка — буяло полум'я...

— Ходімо спати, — почув я голос Фобоса, — нічого ці-
авого, як горять ці „хмарочки“... Все гаразд.

Стало тихо. Я дивився на пожежу і думав, яке нещастя
літкало мешканців слобідки. Потім думав, що за таємничий
ивний вогонь був на шпилі лабораторії? Мабуть, якісь досліди
радіом...

IV.

Кілька днів у мене не було жадної роботи. Нарешті Фо-
ос приніс грубу книжку з хемії, недбало ткнув пальцем на
кийсь розділ і пішов. Я гадаю, що треба було мене чимсь
вняти.

Потім почалось незрозуміле. В нашій місцевості зробилась
ла пожежна епідемія. Загорівся невеличкий заводик у від-
алі 10 км від „Блек-Фарми“. Спалахнули скирти хліба, горів
с недалеко.

Фобос запитав мене якимось то:
— Чи не здаються вам дивними ці пожежі?
— Чому, — відповів я — така спека, все сухе, маленька
обережність і готово.

— Звичайно, звичайно, а все ж таки дивно. Уявіть собі —
цього приводу курсують найфантастичніші чутки. Кажуть про
усь банду підпалювачів, яка нібито для власної втіхи роз-
жається майном вельшановного людства...

Взагалі я помітив, що Фобос останні дні зовсім звихнувся.
ні горять, ходить і все щось бурмоче.

Газети, які ми регулярно ночами одержували, — були
ерть заповнені темою таємничих пожеж. Писалося, що міс-
ва влада на вимогу населення вислала з Буенос-Айреса по-
ійні загони, що алярм вчинився в цілій провінції, але, не
влячись на всі заходи, перестороги, — пожежі виникають
фатальною регулярністю, звичайно починаючись між 8—9
динами щоранку. Були випадки, коли пожежа починалась
осто на очах. Починала розжарюватись дерев'яна стіна, чор-
а, димилась, спалахував увесь будинок. Паніка охопила всі
олиці. В одній з газет я натрапив навіть на мапу району
жеж. Всі вони виникали на обширі навкруги „Чорної Фар-

ми“. Переглядаючи газету, я згадав про переклад хемічної
книжки, з яким вже другий тиждень бавився, і взявся до
праці.

За чверть години прийшов Фобос:

Він був блідий, як стіна, і схвильований...

— Меккензі дав дуба, Андерсен... — сказав він непри-
родно спокійним голосом.

— Містер Меккензі вмер? — ахнув я.

— Так, вмер великий мозок, рівного якому немає і не
буде. Але він зробив своє. Зрозумійте, ви; він знайшов те,
чого ми шукали. За годину зробив останні обчислення і впав

Я не міг одірвати погляду од страшної картини... Потяг
палав, як свічка.

мертвий... Параліж мозку... Був цілком божевільний... Зали-
шився я, і я володію зброєю, якою я вилікую божевільне
людство від всіх його хвороб... Я приступаю до своєї місії“.

Я зрозумів, що насправді збожеволів він сам, і запобігли-
во одійшов до вікна, так щоб між нами знаходився стіл.

Але він все ж таки вхопив мене за руку і продовжував:

— Хочете бути присутнім на початку великої ери, про яку
писатимуть колись історики, як про другий потоп? Ходімо! Ви
будете моїм асистентом, Андерсен... Чи може хочете бути
міністром? Чи фельдмаршалом? Ходімо!

Він буквально побіг, тягнучи мене за руку до лабора-
торії в вежі. Майже несвідомо я біг за ним. Коли ми прохо-
дили лабораторію, він вказав на тіло Меккензі, яке лежало на
каналі, прикрите чимсь білим.

— Хлам... непотрібний хлам! — уривчасто сказав він.

Коли ми вийшли на горішню платформу — я побачив
апарат, уставлений на статурі, який здалека нагадував фото-
камеру.

— Візьміть бінокль, Андерсен! Дивіться туди!.. Що ви
бачите? Бачите потяг, що підходить до станції?.. А тепер я
натискаю кнопку... Що ж ви мовчите, Андерсен...

Я не міг одірвати погляду од страшної картини... Потяг
палав, як свічка. Із вагонів, на ходу, стрибали чорні маленькі
чоловічки... Язик не підкорявся мені, руки і ноги закам'яніли.

— Тепер на черзі станція, Андерсен!.. Давайте руку, на-
тискайте тепер червону кнопку... Я хочу, щоб мій асистент
власною рукою...

Він не встиг докінчити. Моя рука замість натиснути кноп-
ку — натиснула на його підборіддя і він прикусив язика...

Треба бути справедливим: Фобос бився, як лев... Ми впали
і качались на підлозі. Ми збили апарат, який полетів зі стра-
шенним гуркотом. Та я був сильніший. Коли я вже міг святку-
вати перемогу над божевільним, на платформу вискочив Мак-
Грегор зі здоровенним „кольтом“ в руці.

— А, падлюко, заревів він — донюхався таки! — І я впер-
ше в житті побачив, як виглядає чорне кільце револьверового

дула, коли з нього вилітає вогонь і дим... Але Боб мабуть поспішився і куля зойкнула десь коло мого вуха... Далі я пам'ятаю все в тумані.

Пам'ятаю, що встиг жбурнути в Мак-Грегора чимось досить важким, а він вдруге вистрілив... Потрапили на цей раз обоє, але він впав і залишився на платформі з розбитою головою, а я мав сили збігти східцями і вибігти в садок, тримаючи рукою прострелені груди... Там я знепритомнів і останнє вражіння, яке залишилось — було вражіння від моря полум'я, в яке перетворилась „Чорна Фарма“...

Збитий нами на вежі апарат — зробив своє останнє діло.

V.

Тепер я маю досить грошей. Тепер я ославлена особа, і в мій невеличкий будиночок, де ми живемо з Карменою, яка, до речі, чудово підлікувалась, — завітають не лише драбуги-журналісти!.. Про них я не кажу... Завітають до мене частенько сивобороді поважні вчені, різні академіки і професори. Починають вони з того, що звать мене шановним „добродієм“, частують цигарами, а закінчують чемністю в стилі Боба Мак-Грегора, обзиваючи мене дурнем, віслюком і ідіо-

Чи знаєте...!

Що 23 вересня на північній півкулі — це день, що стає рівним ночі. Від цього дня непомітно збільшується ніч, — це діється аж до 22 грудня, коли то ніч найдовша, а день найкоротший, бо має всього 8 год... а ніч 16 год.! Від 22 грудня, що вже за нами, діється навпаки — непомітно збільшується день коштом ночі, що поволі маліє — аж знову дійде до дня 21 березня, коли то день і ніч мають знову по 12 год. Від 22 грудня до січня — прибуває дня всього на... 4 хв., в січні дня прибуває на 1 год. 4 хв., в лютому на 1 год. 36 хв., а в березні, до 21-го, прибуває дня на 1 год. 18 хв. так, що від 22 грудня до 21 березня прибуває дня на 4 год. і день, що 22 грудня мав 8 год., 21 березня має вже 12 год., а ніч теж 12 год. Від 21 березня, далі коштом ночі, знову збільшується день...

Що зимою, коли вітер снігом замете всі стежки, а шибки вікон вашої хати вкриються морозом-квітами... чи не забули ви теж тоді про наших крилатих, що взимі голодом примірають і гинуть... бо сніг всюди, як широко і далеко, вкрив все білим покривом, ні їсти, ні погрітись нема де... Лише часами, коли сидиш у теплій хаті, чуєш, що хтось стукає у віконце... це пташка просить: дайте їсти... а весною буду співати, віддячуся, збираючи комах, гусениць, що стільки шкоди в господарстві приносять. Правда, ви не забудете теж про них?...

Що сніжок, який падає взимі з хмар і творить грубу верству по наших полях, — повстав з дуже ніжних краплин водяної пари. Ці сніжинки, що зимою як широко і далеко вкрили нашу землю білим покривом, мають дуже цікавий вигляд — їх найкраще оглянути, напр., на рукаві чорного плаща. Придивіться до них уважно, а напевно побачите багато прекрасних форм, яких не виробив жаден мистець... Хоч виглядом вони подібні один до одного, проте кожний має зовсім іншу будову. Пробуйте ці сніжинки відрисувати.

Що в нашій Чорногорі зимою дуже багато сніжних опадів. Зимою тут снігу коло кожної хати не раз на пів метра височіє соко, а під Говерлю (2058 м.) всього снігу, що через зиму випаде, є більше ніж на два метри, так що, коли влітку ви берешся на прогулянку, то в кітлі джерел Прута не раз у серпні можеш добре покачатися по снігу... Тому не раз і на Великдень в Чорногорі лещатарі гуляють по сніжних верхах... Підходять до них тут лагідні, а особливо з'їзди, що не раз тягнуться за кількома кілометрами вниз, втішають наших спортсменів — їдеш, аж вітер шумить... Морози в Чорногорі зимою дуже сильні — особливо в ранках і вечорами, коли сонце сходить чи сховалося за гори... Однак опівдні, коли сонце світить, є так тепло, як в повні вистачає вовняна сорочка і светер. Не раз лещатарі в самий полудень, коли споживають свої припаси, сидять на снігу, скинувши светри і сорочки, вигріваються беруть сонячні купелі серед снігу... Сонечко гірське і полонинні вітри опалюють лиця наших змагунів на „кавово“, краще, ніж влітці... Повітря тут зимою ідеально чисте, вільне від всіляких заразків. Тому до війни в нашій Чорногорі було зустрінуто багато хворих на легені чи фізично втомлених, що користали з тих благ, якими є гори, вода, повітря і сонце. Вони тут краще, ніж хемічними ліками, скріплювали хворий організм, — а, набравши сил, вони знову вдовольнилися та з гарними споминами з Чорногори повертались додому.

Нанашко з Ворохти.

На платформу вискочив Мак-Грегор з „кольтом“ у руці.

том, коли дізнаються, що я ні про віщо так і не дізнався в тому апараті, і не цікавився тим чи іншим. Тоді я чемно виставляю їх за поріг, бо волю тепер нічого не знати і не чути про той клятий апарат і „Чорну Фарму“.

На другий день сивобороді приходять знов, прохають пробачення — починається все з початку...

ПЕТРО ХОРОШУН.

ДЕ ЩАСТЯ...

Де щастя, чарівне? Де наша батьківщина?
Руїни... Голод... Смерть... Який це час і вік?
О, друже, брате мій, це ж наша Україна,
Сплюндрована, замучена навек...

...Та ні! Вона живе і кличе нас до себе,
Загублених дітей і вірних їй синів...
І знову, як колись, немов орла до неба,
Нас вабить далечинь у вир грядущих днів.

Там знайдемо свій шлях, душі своїй обнови,
Здобудемо в борні і волю і свій дім...
О, друзі і брати, ми зійдемося знову
І Мати-страдниця нас привітає словом
І усміхнеться нам у сяйві золотім!

СКАРБ ДЖУНГЛІВ

У глибині Бірми, далеко від Рангуну, лежить країна розкиданих у безладді гір, порослих пралісами - джунглями порослих глибокими яругами. У скельних проваллях клекочуть бурчучі ріки, повні чорних і густих, як мазюка, вирів, зникають під землею і кілька кілометрів нижче знов випливають з-під якоїсь скельної прірви.

Струмки, що майже висихають за кілька годин у часі посухи, підчас дощів прибувають за день кільканадцять метрів на те, щоб знов висохнути до миршавеньких потічків, як тільки засвітить пекуче тропічне сонце.

У такій далекій, дикій пущі росте дерево тік*. Не росте воно цілими лісами, але розкидане то тут, то там по горах. Це найтвердше і найтривкіше дерево. Його вживають як будівельний матеріал, головню до будови кораблів.

Їм треба знати у їхньому нескладному житті: З слідів у намулі річки, з полонаних галузок, з недогриженої билинки трави, у шумі листків чи тріскоті прутиків, що на них наступила лапа якогось хижака. А передусім вміють вони обходитися зі слонами. Вміють наставляти на них пастки, ловити їх, щоб не ушкодити, освоювати й дресувати так, щоб були придатні до праці при добуванні тіку. Це дуже важне, бо ніяка інша рушійна сила, ніякий мотор, ані машина не заступлять слона у дикій, непрорубаній джунглі. Тут треба розумної тварини, обізнаної з пущею, що вміє сама давати собі раду, торувати собі шлях крізь непрохідні нетрі й вистеляти дорогу галузями крізь зрадливі мочари. Коли настає повінь і забирає з собою пні, притягнені на берег ріки, слон під вмілою рукою погонича, що сидить на його карку, попихає і посуває пні глибше у воду, щоб плили з головною течією аж до Рангуну, де їх вилівлюють і виправляють у тартаках на будівельний матеріал.

Відпочинок при ставку серед тропічного лісу. Упряж і сідла слонів є добре вимащені свинським смальцем, щоб запобігти розранюванню шкіри.

Спосіб добування цього дорогоцінного матеріалу доволі примітивний. Потрібно передусім людини, що готова на кілька місяців мало що не первісного життя у пущі і серед півдиких робітників з Бірмійських племен. Треба припасів усього, що необхідне для цієї людини на такий довгий побут — одіння, прохарчування, ліків, трохи друкованого слова, амуніції. Треба дві-три сотні робітників, що ними кермує ця людина, живе з ними і вразі потреби лікує їх, ну — і треба кількадесят натренованих слонів. Не багато правда? І ще слід вивчити бірманську мову, що складається головню з голосівок, та не тільки мову, ще необхідно знати і письмо, що спершу скидається на безсенсовний збір усякого роду круглих значків. Робітники, що знаходяться далеко від наставника, передають кур'єрами письмові звіти з своєї праці. Майже всі бірмійці, хоч як вони часом примітивно живуть, уміють читати і писати, цього вони вчать у буддійських монастирях. Бо всі вони буддійці. Нераз ранком на тихій стежці, серед бамбусового гайка, можна зустріти жінок у високих амарантових турбанах, що несуть своїм богам дари, у прекрасно орнаментованих ляко-вих возах. Услужні жерці, виручають богів і самі опісля сповідають ці дари.

Давно, коли ще мешканці Бірми не знали про папір та чорнило, писали на пальмових листках гострим рильцем. Тому їхнє письмо складається з самих круглих значків, бо проста лінійка, зроблена рильцем, прорвала б ніжну тканину розп'яту між прямолінійними волоконцями листка.

На свій спосіб мешканці Бірми високо інтелігентні. Джунглі для них — це відкрита книга. З неї вичитують усе, що

Та хоч слон таке — розумне й пожиточне створіння, має і він свої слабощі і хиби. Буває, що у пастку попаде особливо дика і люта звірина, такого драба не вдасться ніколи уласкати ані видресувати, його треба випустити зразу на волю або зразу ж забивати. Часто слони попадають у шал. Причина цього дивного шалу нез'ясована. Може походити і з болю зубів (важко уявити собі біль такого величезного зуба). На щастя, шал цей проходить і трапляється переважно в час посухи, коли слон немає роботи. І ще смішно подумати, але це факт, що такий великий і розумний слон нераз підпадає неоправданому перелякові. Малий чорнобілий фокстерієрик може зовсім спантеличити його. Він починає збентежено й розгублено терти одну ногу об другу і жалісно трубить на допомогу, доки хтось не змилується і не прожене тієї малої собачки, яку він сам міг би без найменшого зусилля розчавити одною величезною лапою.

Але повернімося до нашої теми. Як уже сказано, дерево тік треба вишукувати у джунглі. Робиться це в час посухи. Дерево слід назначити й обрубати пень довкола знизу, щоб сік витік і дерево висохло, бо у свіжому стані воно таке важке, що тоне у воді. Щойно по трьох роках воно готове до зрубання і сплавлення. На дереві випалюють рік позначення і знак даного робітника. Щойно, коли дерева порубані, приходить черга на слонів. Запряжені у спеціально для них сконструювані упряжі, посмаровані свинським смальцем, щоб не ранили шкіри, слони затакують пні на береги рік, щоб вилив у порі дощів забрав їх і поніс вниз до Рангуну, міста золотоговерхої пагоди. Тут кінчається стичність цих велетнів з пущі з примітивними речами. Електричні пили, долота і струги підготовляють їх до дальших подорожей у вигляді матеріалу до будови кораблів, назустріч новим пригодам на усіх водах світу.

М. Ч.

* Дерево тік (teak) дуже тверде дерево, придатне до будови кораблів.

СТРОФІКА ТА РИМУВАННЯ

В цій статті ставимо трактування т. зв. канонічних форм віршової строфи. Різноманітність строфічної побудови визначається системою рим. Чоловічі, жіночі, дактилічні та гіпердактилічні (чотирискладові) рими з уваги на їх місце у строфі ділимо на **суміжні, перехресні та опоясані**.

Суміжною римою зветься римування двох суміжних рядків за типом **аавв**, напр.:

Зажурилась Україна, що ніде прожити,
Гей, вигоптала орда кінями маленькі діти.
Ой, маленьких вигоптала, великих забрала,
Назад руки постягала, під хана погнала.
(Народна пісня).

Перехресна рима — найчастіше вживаний вид римування через один рядок, за типом **авав**, напр.:

Дивлюсь на пройдену дорогу,
І гнів і жаль мене пече...
Але у нашу перемогу
Усе ж я вірю гаряче...
(О. Олесь).

Опоясана рима будується за типом **аваа**, тобто, коли римується перший рядок з четвертим, а другий з третім, напр.:

Як весело співуча буря рве
І розкидає злякане вогнище,
Як дощ січе, як п'яний вітер свище,
Яким потоком далечінь пливе!
(М. Рильський).

Рідко зустрічаємо вірші, де римуються лише другий рядок з четвертим, напр.:

На майдані коло церкви
Посмутились матері:
Та світи ж ти їм дорогу,
Ясен місяць угорі.
(П. Тичина).

Вірші, які зовсім не мають рим, зветься **білими**, напр. п'ятистоповий ямб у драмах або **гексаметр** — шестистоповий дактиль з цезурою посередині, після третьої стопи:

Був я в південній землі, || де шумлять евкаліпти сріблясті,
Плюскіт морської води || тіло моє обіймав,
Морок північних лісів || навівав мені смуток солодкий,
Бачив я в єйній далі || обриси гір снігових.
Та над бтчину мою || не знайшов я милішого краю:
Небо України одно || — радість нетлінна очам.
(В. Свідзінський).

В основі строфічної побудови лежить метрична композиція віршів, що послідовно повторюються. Отже, на протязі всього твору треба додержуватися одного розміру та означеного порядку рим.

Найпростіша строфа складається із двох рядків, тому й зветься вона **двовіршем**. Порядок римування суміжний: **аа, вв, сс і т. д.**, напр.:

Загудів знайомий простір, обудилась ніч
Тисяччю облич воскреслих, міліоном віч.
Весь гуде знайомий простір. В димних вирах вись.
Очі вікон в кожній хаті кров'ю налились.
(Є. Маланюк).

Строфічну побудову двовіршу не треба сплутувати з **олександрійським віршем**, що також має суміжне римування **ааввсс** і т. д. Олександрійський вірш — це шестистоповий ямб з обов'язковою цезурою посередині, після третьої стопи, напр.:

Високий, рівний степ. || Зелений ряд могил.
І мрійна далечінь, || що млою синіх крил
Чарує і зове || до гелленських колоній.
Ген-ген на обрії || силвети темних коней,
Намети і вози, || і скити-орачі.
Із вирію летять, || курличучи, ключі...
(М. Зеров).

Тривіршем зветься строфа, складена із трьох рядків. Найдосконалішим видом тривіршу є **терцина**, п'ятистоповий ямб, де рими чергуються за порядком **ава, вbv, cdc** і т. д., тобто, середній рядок попередньої строфи римується з крайніми рядками наступної. Вірш, написаний терцинами, закінчується одним рядком, що римується із середнім рядком

СУЧАСНІСТЬ

Мов звір, що б'ється у кільчастім дроті,
В нічній хуртечі звівши боротьбу, —
Прийшла вона, і хижим криком всоте
Збудила гнів в трипільському степу.
Серед руїн багатства і пишноти
Розколихала збуджену юрбу, —
Визвольний прапор піднесли гелоти,
Стрічаючи жорстоку ту добу.
Над ліс хрестів, поставлених змаганням,
Піднявся щит минулих володінь,
З грізним лицем, з незбореним бажанням,
І вільний шлях міцному поколінню,
І зустріч з днем по власному велінню
Дає доба, рвучись на височінь.

БЕРТОЛЬД РЕЙНІК.

Тривожна ніч пече в душі, мов рана, —
Тоді здавалась привидом, мерцем,
Коли під хмурним поглядом наганів
Вони дивились смерті у лице.
Кругом куці і сум поза куцями,
І жалко скиглять поблизу сичі,
А біля ніг страшна, проклята яма,
Яка засвідчить розстріл уночі...
Десять мати жде свого додому сина
Або кохана милого чека...
Іх пригорнула темна домовина, —
Але не мати, жінка, не дочка,
А грізна ніч тріпочеться в нестямі,
Бо никне у далі суворі муть
І села докруги гогочуть пожарами,
А по шляхах визвольники ідуть!
Васильків, 1942.

ВАСИЛЬ ОНУФРІЄНКО.

ВВЕЧЕРІ

Вже вечір погасив золотокрилу ватру
За обрієм ген-ген, де вежі синіх хмар,
А сутінки плвуть... Зітхає чорний яр
Вечірнім холодком. Плвуть туманів шатра
Над лугом в далині, над берегом імлістим.
Стрічає ніч верба, притихла за селом.
Десять блиснув метеор, полинув напролом
У простори чужі, розсипавши намисто.

МИКОЛА БОЛКУН.

Шаблі схрестились у руках:
Присяга Батькові й Вітчизні.
І далечінь уже гука —
Рушати в похід вогнебразно.

Клекоче клич на всі краї.
Гримлять шляхи, мости, розлогі.
Виходить сонце з-за гаїв
І визолочує дороги.

останнього тривіршу. Із українських поетів терцинами писали І. Франко, М. Рильський, П. Тичина, Є. Фомин та ін. Приклад терцини:

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожку,
Людським призирством, наче струпом вкритий;

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу...

Невже тобі на таблицях залізних
Написано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у їх поїздах бистроїзних?... і т. д.
(І. Франко).

Про інші форми віршів напишемо в дальших числах „Дороги“.

Завдання ч. II.

Детектив Шкварка незвичайно зручно „виловив” раз популярного злодія важних державних паперів — Голуба. Голуб припустив одну малесеньку помилку і це довело його до заґину. Історія така. Наш детектив охороняв одного визначного державного мужа, який віз цінні державні папери, пляни тощо. В готелі мали вони обидва сусідні кімнати і звичайно двері між кімнатами були трохи відхилені. Щойно перед хвилиною закінчили детектив і міністеріяльний секретар розмову, їх прощання перервав легкий стукіт до дверей. Раптом двері відчинилися і з'явився в них пан з моноклем на оці, борідкою, в елегантнім пальті. „Пробачте, я не туди попав, я хотів до своєї кімнати”. Коли це сказав, негайно покинув кімнату, при чому йому з плаща випала газета. Наш детектив стрімголов кинувся в погоню за незнайомим. За декілька хвилин вдалося йому ще зловити незнайомого при виході з готелю. При ревізії показалося, що борідка і решта убору були звичайною характеристикою, а в дійсності це був невловимий Голуб. По чім детектив Шкварка пізнав Голуба? Що його вразило?

Завдання ч. III.

Петро і Марко верталися зі школи і згадували цікавий виклад детектива про індійські отрути. Було темно, йшли поволі вулицею, що вела вгору. На вулиці, далеко вгорі находилась колона самоходів. Ліхтарні при самоходах горіли. Раптом рушії самоходів почали гудіти (Петро і Марко були ще далеко від них) і Петро сказав, що напевно всі рушії працюють. Марко похитав головою і заперечив. Крім того додав, що п'ять рушіїв ще не працюють, і з досить великого віддалення сказав, які саме самоходи ще не працюють. Хто мав рацію: Марко, чи Петро? Чому?

Завдання ч. IV.

Вулицями міста йде військова духовна орхестра. Вже далеко перед орхестрою біжить гурма дітей з сміхом — стрибаючи. Одне питання, чому ми здалека в першу чергу чуємо удари в бубон, а не цілу орхестру?

Розв'язка завдання ч. I.

Розуміється, що 500 зл.

Гра великих чисел

У щоденному житті рідко трапляється нам оперувати великими цифрами. Навіть рахунки великих банків і в приближенні не доходять до тих колосальних цифер, що їх застосовує у своїх обчисленнях, напр., астрономія. Є зорі, з яких світло доходить на землю за мільйони років, а зважимо, що світло сонця потребує тільки 8 хвилин, щоб дійти на нашу планету.

Що це мільйон! Це 100 помножене на 100 і ще раз на 100, або, як пишуть математики, 100^3 .

Мільйон помножений на 1000 дає мільярд (1.000.000.000). 100^6 — це біліон, себто 100 помножене шість разів на себе, що дає одинку з 12 нулями.

Слово мільйон виринуло вперше 1494 р. в італійській арифметиці. Слово біліон повстало на початку 17 ст. Слово мільярд повстало щойно 1834 р. у французьких фінансових колах.

Один мільйон секунд — це приблизно $11\frac{1}{2}$ днів, мільярд секунд це 31 років і $8\frac{1}{2}$ місяців, біліон секунд це 31709 років.

Коли б хтось видавав щоденно по мільйонові злотих, то щоб видати один мільярд, треба б йому на це 2 роки 70 днів, а щоб видати один біліон — треба б 2739 років 265 днів.

Триліон (100^9) — це одинка з 18 нулями.

Квадриліон (100^{12}) — це одинка з 24 нулями. Наша земля важить коло шість таких квадриліонів кілограмів.

Квінтиліон (100^{15}) — це одинка з 30 нулями, **секстиліон** (100^{18}) — це одинка з 36 нулями. Коли б у році народження Христового хтось поклав у банк 1 сотик на 5 відсотків, то сьогодні та сума давно вже переросла б один секстиліон злотих.

Є ще більші цифри, для яких навіть немає назв, напр. 100^{100} . Це дає одинку з 200 нулями.

подав Славко.

Листування Редакції

Богдан Дзвонар — Ми не давали вам відповіді лише тому, що в останніх числах „Дороги” не було поштової скриньки.

Павло Липневий: — Пашинський, Світинський Юрій — Василь Лях — Цесаренко — Ю. Самохвальський — В. Наддністрянський — Ікс — Петро Скажинський — Ю. Хвиля — І. Ліщинський — Орест Романишин — О. Г. Немирич — Оксана Тарнавська — до друку не надається.

С. Ролянд — Ваші вірші надумані і штучні.

П. Карпенко - Криниця — Листа отримали, дякуємо. Вірші використаємо в черговому числі.

Г. Соколенко — Використаємо в чергових числах.

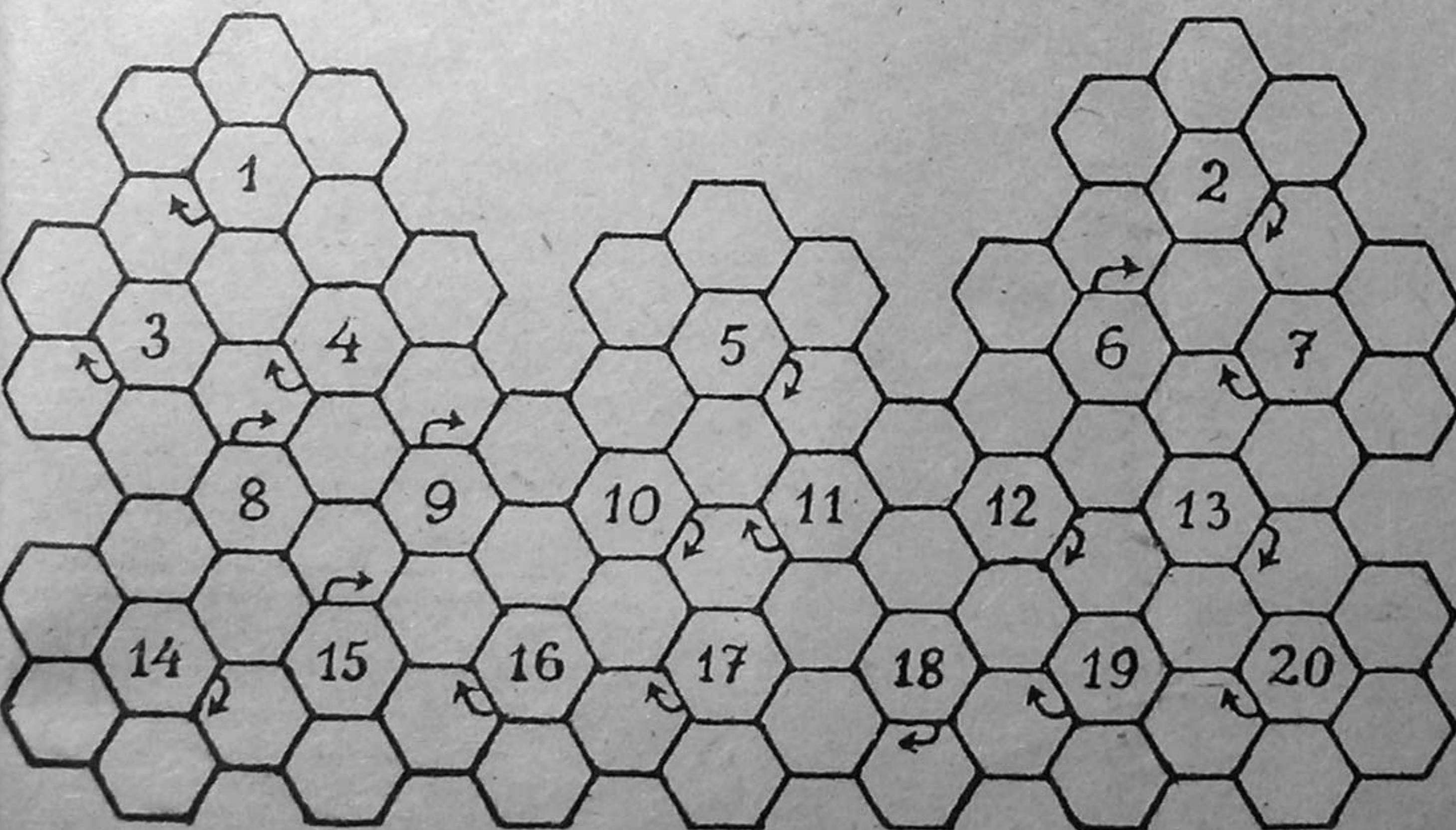
М. Кобза — Ваші вірші неоригінальні, в них немає нічого нового: дещо написано, як визнаєте самі, на московський мотив Лебедева - Кутача („Пісня про Крути”), дещо наслідування старої української поезії. Проте, в „Українському селі” вже відчувається здібність до поетичного ремесла.

ЗАГАДКИ

I.

„Вощина”

Довкруги кожного числа вписати за стрілкою слово з шістьох букв (починаючи від тієї клітки, в якій є стрілка)
Значення слів: 1. знаряддя рубача; 2. хвилина, мить; 3. принцип; 4. сплав (по-гуцульськи); 5. мати (здрібніло); 6. сільсько - господарське знаряддя; 7. помідори; 8. податок; 9. плівка; 10. залишається після вимолочення зерна; 11. лівобічна притока Дніпра; 12. дерев'яні хати; 13. цілком забити; 14. злі духи; 15. кочовики; 16. дають корови; 17. сільськогосподарські робітники; 18. гора в Вірменії; 19. місця розташування військ; 20. група споріднених людей.

II.

1	2
3	
4	5
6	7
8	
9	10
11	12
13	
14	15
16	17
18	
19	20

Склади:

бе, ва, да, дер, ді, жа, ка, ка, ле, ліск, ло, на, ни, ни, о, ре, си, си, та, ця

вписати в понумеровані поля так, щоб повстали слова таких значень:

1—3—5 колона; 4—3—2 водяні птахи; 6—8—10 алярмовий сигнал; 9—8—7 повозка; 11—13—15 політична організація; 14—13—12 лилики; 16—18—20 пташка; 19—18—17 галицький король.

У середущих полях 3—8—13—18 вище назва одного галицького міста.

Розв'язки загадок

з 12/43 ч.

I.

К	О	М	А	Н	Д	А
В	О	Р	О	Х	Т	А
К	А	Л	М	И	К	И
А	В	Т	О	М	А	Т
Г	Е	Т	Ь	М	А	Н
П	О	П	О	В	И	Ч
В	І	Н	Н	И	Ц	Я

„Дорога“ — ілюстр. журнал. Появляється 15-того кожного місяця. Видає „Українське В-во“, Краків-Львів, Унгарштрассе 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: Др. Юрій Старосольський — Передплата: річна 8.— зл., піврічна 4.— зл. Поодинокі число 80 гр. — ЦІНИ ОГолошень: За текстом 1/8 ст. рінки (максимальний вимір) — 150,— злотих. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. Академії Наук у Львові, Postgasse 11. — Ukrainische Monatschrift „DOROGA“ (Der Weg). Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — Druck: Druckerei Ukr. Akademie der Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11. — 62 — KZ. 40431.

II.

Д	А	Р	А	Б	А
О	Д	А	Р	К	А
Л	Е	Д	А	Щ	О
Б	О	Г	Д	А	Н
К	О	Л	О	Д	А

III.

Поземно: 1. Ра, 3. ас, 5. барак, 7. ятір, 11. Макар, 13. так, 14. Дора, 15. кат, 18. Ріо-де-Жанейро, 22. за, 23. оаза, 24. кара, 26. сват, 27. нумо, 28. осел, 29. рата, 30. лезо.

Доземно: 1. рак, 2. ар, 3. А. К., 4. сак, 5. бас, 6. кроати, 7. ядерно, 8. тож, 9. Іра, 10. ранком, 11. Майкоп, 12. раз, 13. табір, 16. Тассо, 18. Рава, 19. Іза, 20. рас, 21. орел, 23. ост, 25. але.

IV.

1. Кома; 2. Марія; 3. ярина; 4. наместо; 5. товари; 6. рибалка; 7. каторга; 8. гадюка; 9. казарма; 10. малина; 11. наказ.

V.

- на мет
- е лек тро ни
- те о рі я
- о бе ліск
- ді я мант
- І кар
- Ка ле
- Об
- Не ва
- яс пис
- си чі
- І род
- ду ша
- ле мент
- а ра бес ки

„Не тоді коня сідлати, як треба сідати“.

*VI.

„Правда і в морі не втоне“.

Ключеві слова: вода, мир, народ, піна.

з 1/44 ч.

I.

1. Народ; 2. араби; 3. Радом; 4. обора; 5. димар.

II.

- вода
- Иона
- Адам
- атом
- хліб
- віра
- риба

- йота
- квас
- едем
- овоч
- стіл
- орда
- дука
- лоза
- баца
- горе
- Каїн
- ахат
- Арон
- став
- Стир

III.

Ключові слова: єпископ, лебідь, журан, лава, мат.

Славен еси, Боже, по всьому світу

IV.

1. Марокко; 2. комора; 3. Марко; 4. кора; 5. рак; 6. ар; 7. а.

ВСЕ НАЙКРАЩЕ,
потрібне до

ПРАННЯ,
МИТТЯ І
ЧИЩЕННЯ

МИЛО, МИЛЬЦЯ, ПОРОШКИ

також
першоякісні

КОСМЕТИКИ
до щоденного вжитку

тільки у фірмі:

ПЕТРО ШУДРАК
ЛЬВІВ — вул. ГАЛИЦЬКА 11

Центральне Об'єднання Української Кооперації ~ Ревізійний Союз Українських Кооператив у Львові

ПРЕЗИДІАЛЬНЕ БЮРО
Львів, вул. Технічна 1

ГАЛИЦЬКИЙ ВІДДІЛ
Львів, вул. Технічна 1

КРАКІВСЬКИЙ ВІДДІЛ
Краків, вул. Голембя 2

ЛЮБЛИНСЬКИЙ ВІДДІЛ
Люблин, вул. Пилсудського 10

ОРГАНІЗУЄ ТА ОБ'ЄДНУЄ
УКРАЇНСЬКІ КООПЕРАТИВИ
у Генеральному Губернаторстві
У всіх справах звертатися на вище
подані адреси територіальних
відділів.